

Digital utgave

Nytt norsk kirkeblad

Utgave 2

Innhold:

3. søndag i påsketiden – Søndag 23. april 2023 – Tine Fure

4. søndag i påsketiden – Søndag 30. april 2023 - Helle Maria Wolstad

1. mai – Mandag 1. mai 2023 – Frida Aalborg

17. mai – Onsdag 17. mai 2023 – Herborg Finnset

Kristi himmelfartsdag – torsdag 18. mai 2023 – Elise Ottesen

Søndag før pinse – Søndag 21. mai 2023 – Hans Johan Sagrusten

Pinseaften – Lørdag 27. mai 2023 – Tobias Wang

Pinsedag – Søndag 28. mai 2023 – Mark Alkali

Treenighetssøndag – Søndag 4. juni 2023 – Raag Rolfsen

3. Søndag i treenighetstiden – Søndag 18. Juni 2023 - Maria Lorentzen-Spydevold

4. søndag i treenighetstiden – Søndag 25. Juni 2023 – Kjersti Wernø

Sankthansdagen/ Jonsok – Lørdag 24. juni 2023 – Åsmund Offernes

Sankthansdagen/ Jonsok – Lørdag 24. juni 2023 – Anne Nystein

5. Søndag i treenighetstiden – Søndag 2. juli 2023 – Audun Opland

Aposteldagen/ 6. søndag i tr.tiden - Søndag 9. juli 2023 - Ellen Schjøtt

Tine Fure

Kapellan i Innstranden menighet,

sokneprest i Fauske menighet fra august 2023

ta796@kirken.no

3. søndag i påsketiden

Søndag 23. april 2023

Esek 34,11–16 Den gode gjeteren
eller Apg 2,36–41 Vend om og la dere døpe
1 Pet 2,20–25 Nå er Kristus stått opp
Joh 21,1–14 Peters fiskefangst

Mirakel i sorgens stund

Det er tredje søndag i påsketiden. Jesus har blitt spyttet på, pisket og hånt, dømt til døden ufortjent og uskyldig. Hengt sårbar og alene på korset foran – og for – alle de han er glad i. Påsketiden er en tid for ettertanke og takknemlighet, men også å la seg selv få lov til å kjenne på det vonde, sorg og lidelse, og samtidig vite at én allerede har gått, og går, sammen med oss gjennom det som måtte oppstå i livet. I dag får vi høre om at Jesus åpenbarer seg nok en gang for disiplene i et fiskefangst-mirakel.

Joh 21, 1-14

Dagens pretekst er hentet fra Johannesevangeliets epilog. Johannesevangeliet kan deles inn slik:

- Prolog 1,1-18
- Hovedfortellingen i evangeliet 1,19-20,31
- Innledning 1,19-51
- Første hoveddel: Jesu offentlige virke 2,1-12,50
- Andre hoveddel: Jesu avskjed, død og oppstandelse 13,1-20,31
- Epilog og sluttord 21,1-25

Dagens pretekst kan deles inn i tre deler; vers 1-3, 4-8, og 9-14. I vers 1-3 blir fiske-ekskursjonen introdusert. I Johannesevangeliet er det vanlig at handlingen blir introdusert med sted, tid og karakterene som er med i hendelsesforløpet. I vers 4-8 skjer selve mirakelet, og i vers 9-14 omtales måltidet med fisk og brød.

Et viktig poeng i Johannesevangeliet er at Jesus åpenbarer sin herlighet. Forfatteren av evangeliet beskriver folket på den måten at de ikke forstår Jesus. Er det det samme med disiplene når de ikke forstår at det er Jesus som åpenbarer seg for dem etter hans død? Nei, i motsetning til de synoptiske evangeliene har forfatteren av dette evangeliet vist at disiplene vet hvem Jesus er allerede fra første stund: "Vi har funnet Messias" (1,41). Så disiplene vet allerede hvem Jesus er, men etter hans død og oppstandelse tar det litt tid for dem å skjønne at det

virkelig er Jesus! Det er ikke før i vers 12 at det står: “Jesus sa til dem: “Kom og få mat!” Ingen av disiplene våget å spørre ham: “Hvem er du?” De visste at det var Herren”. Men Disippelen som Jesus hadde kjær skjønnte det først! I vers 7 står det: “Disippelen som Jesus hadde kjær, sa da til Peter: “Det er Herren.”

I prekmenteksten er vi ved Tiberiassjøen. Jesus har i teksten før dagens tekst åpenbart seg for sine disipler, og han gjør det også her. Han møter dem på stranden om morgenen, der hvor disiplene har lagt ut på sjøen for å fiske. Disiplene får ingen fisk den natten, men Jesus ber dem om å kaste ut garnet på høyre side av båten. Der får de haugevis med fisk. Etter fiskefangsten står Jesus på land og tar dem imot med bål, fisk og brød.

Tid

Noe jeg legger merke til i denne teksten er når på dagen dette skjer. Jesus åpenbarer seg for dem om morgenen. Jeg får umiddelbart assosiasjon til påskemorgen - Jesu oppstandelse, da Maria Magdalena finner Jesu grav tom. Kanskje kan man tenke på “morgenen” som en ny start. Påskemorgen som en ny start. En ny dag med nye muligheter. “Jesus er ikke lenger i graven”; nei, akkurat nå er han ved Tiberiassjøen for å møte vennene sine.

Peter og Disippelen som Jesus hadde kjær

I teksten nevnes noen disipler ved navn, og noen ikke.

Disippelen som Jesus hadde kjær er en gåtefull karakter i Johannesevangeliet, og denne karakteren finnes bare i dette evangeliet. Hvem er han? Eller henne? Hen? Forfatteren av evangeliet fremstiller disippelen som en som står Jesus nær og er tilstede i de sentrale situasjonene. Her leser vi også at disippelen som Jesus hadde kjær, var den første som sa “Det er Herren.”

Simon Peter møter vi ofte i evangeliene, og han har en viktig rolle. Han er den som skiller seg ut mest, roper høyt, og han gjør kanskje ting uten å tenke seg helt om bestandig. Jeg personlig synes han er en fantastisk karakter, og jeg kan av og til humre for meg selv av alle utsagnene hans. Jeg ser at Jesus er viktig for Simon Peter. Simon Peter gjør alt for Jesus! Etter at disippelen som Jesus hadde kjær sier til Peter at det er Jesus, kan jeg nesten se for meg Peter springe ut i vannet for å kaste garnet ut på høyre side av båten, fordi han vet at det Jesus sier vil gi dem i overflod. Og Peter og disiplene fikk 153 fisk i alt.

Ville du gjort det samme som Peter? Stolt såpass mye på noen som har oppstått fra de døde? For var det virkelig Ham? Peter tok sjansen!

Disiplenes tilstand

Jeg prøver å forstå disiplenes tilstand, men klarer det ikke helt. Disiplene har nettopp mistet en nær og kjær venn, en ledsager, hyrde, deres Messias, og her i teksten leser vi at de drar ut og fisker. Å fiske var noe de gjorde til daglig. Arbeid i hverdagen. Jeg hadde heller sett mer for meg en vennegjeng som fortsatt var i dyp sorg, samlet og kanskje tatt seg fri fra arbeidet i en liten periode. Det gjorde ikke disse disiplene. Det var kanskje ikke sånn man gjorde det på denne tiden, at man dro ut å gjorde hardt fysisk arbeid uansett hva som skjer i livet, både i sorger og i gleder.

Det kan være godt å ha noe å gjøre i sorgens mørke rom. Få tankene over på noe helt annet. Kjenne på kroppen at man fortsatt fungerer. Sorg kan være fysisk og psykisk krevende. Sorgen kan gjøre en utmattet, innesluttet og følelsesladd. Å ha en konkret ting å gjøre, som å fiske, gjorde kanskje at disiplene fikk dagen til å bli innholdsrik på et vis, og de var samlet om det de kunne best.

“Sorg er en dyster følgesvenn” synger Bjørn Eidsvåg i sangen “Evig hvile”. Det har han nok rett i. Sorg over et menneskeliv vil alltid være der, uansett om livet ble eller ikke fikk se dagens lys fra mors liv. Disiplene hadde nok sorgen som en dyster følgesvenn mens de dro opp garnet den natten.

Mirakelet

Som sagt er Simon Peter en spesiell karakter. Han har mistet en viktig venn og bestemmer seg for å fiske, og han får med seg de andre disiplene. Men den natten får de ingen fiskefangst. Kastet de garnet på den rette siden? I teksten står

det at Jesus ber dem om å kaste ut garnet på høyre side av båten. Kan det sies at det finnes en slags “lykkeside” av båten? Hvorfor akkurat denne siden av båten? Liker fisken seg bare på høyre side? Totalt fikk de 153 fisk - det er omdiskutert om det ligger noe symbolsk ved dette tallet. Mye fisk var det i alle fall!

Måltidet

I teksten kan vi lese at Jesus åpenbarer seg to ganger for disiplene ved Tiberiassjøen. Første gang på stranden, og så ved bålet. Jesus har ordnet et bål med brød og fisk til dem, etter en skuffende natt på sjøen. Disiplene vet at det er Jesus som står der og har ordnet for dem, som han har gjort så mange ganger før, men de tør ikke spørre ham ut om hvem han er, fordi de vet innerst inne at det er Han.

Avslutning

Vi har i teksten i dag fått være med Jesus og disiplene på stranden ved Tiberiassjøen. Vi har hørt om fiskefangsten om natten som ikke var en suksess, om mirakelet som førte til haugevis med fisk, og om måltidet Jesus stelte i stand for disiplene på stranden den morgenen. Jesus åpenbarer sin herlighet for sine nære og kjære venner, ønsker dem hell og lykke med god fangst, og steller i stand til en festfrokost for dem. Jesus viser sin herlighet, kjærlighet og vennlighet i sorgens rom. Viser dem at han er fortsatt med dem og vil fortsatt være der for dem. Forfatteren av evangeliet forteller at disiplene forstod at det var Jesus, men ville du gjort det?

Salmeforslag

144 Du låg og skalv av angst på kne

194 Jesus lever, graven brast

199 Å salige stund uten like

203 De trodde at Jesus var borte

620 Hellige mysterium

Helle Maria Wolstad
Sjømannsprest og Daglig Leder i Sjømannskirken i Pattaya,
Thailand
Hmw@sjomannskirken.no

4. søndag i påsketiden

Søndag 30. april 2023

Jes 54,7–10 Herrens fredspakt

eller Apg 9,36–43 Tabita vekkes opp

Fil 3,12–14 Jeg jager fram mot målet

Joh 16,16–22 Sorgen skal bli til glede

Jesu fødselsveer

På en underlig måte henger fødsel og død sammen. Kanskje fordi det er det eneste sikre vi vet om denne tilværelsen. Kanskje fordi det er opplevelser som blir delt av absolutt alle mennesker i verden. Vi er alle kommet fra en livmor og født ut i verden og vi skal alle engang forlate denne verdenen ved å dø. Derfor tenker jeg at denne hendelsen er de mest hellige vi som mennesker står ovenfor, både i vårt eget liv og i andres. Når begge hendelser er like menneskelige, og Jesu fødsel dreier seg om det at Gud kom til jorden ble menneske på alle måter, da er det også naturlig at Jesus bruker bildet på en fødende kvinne når han snakker om sin egen død.

Samtidig snakker Jesus om disiplene. Jesus vet at de begynner å ane dybden i det han forteller. Det begynner å gå opp for dem at Jesus ferd her i verden nå har egget opp så mye motstand at det vil kreve hans liv. Dette gjør dem redde. Jesus legger ikke skjul på at de vil oppleve forfølgelse fordi de har fulgt ham. Han bekrefter at dette vil bli vanskelig, det vil bli smertefullt og hardt. Han verken reduserer alvoret i det de vil oppleve, eller lover å hindre smerten det vil føre med seg. Isteden sammenligner han prosessen med en fødsel. De av oss som har kjent den kraften rive i kroppen, vi kan i alle fall skjønne hva han mener. Og de som ikke har kjent det kan nok, til en viss grad, leve seg inn i det å skjønne at her snakker Jesus om ekte kamp og smerte. Og på den tiden evangeliet ble skrevet, var nok dette bildet enda mer dramatisk enn i Norge i dag. I mangel på medisinsk kunnskap var det en klar risiko for at mor og eller barn skulle dø under fødsel. På den måten hang også fødsel og død enda mer reelt sammen. Men bak smerten ligger et håp og et løfte. Smerten er ikke bare midlertidig. Den har også en mening. Smerten har en oppgave. Den skal drive frem nytt liv. Og det nye livet som blir båret frem gjennom smerten, handler om at forbindelsen mellom Gud og mennesker blir gjenopprettet ved Jesu død og oppstandelse.

Et annet aspekt ved bildet av den fødende kvinnen er at vi blir minnet om livets gang. Livet som gjennom sine forskjellige faser møter oss med utfordringer og gleder. En salme som bringer dette spesielt frem er Villhelm Birkedals «Jeg så ham som barn»:

*1. Jeg så ham som barn med det solrike øye
i regnbuens glans på de hjemlige høye;
han kysset mitt kinn, og vi lekte med stjerne,
mens korset stod skjult mellom løv i det fjerne.*

2. *Jeg så ham som ungdom i livskraftens morgen,
da ånden fløy høyt imot herlighetsborgen;
han vinket min sjel, og jeg glemte det lave,
hans ild kastet glans på forkrenkelsens grave.*

3. *Jeg så ham som mann i den modnere sommer,
da synderen skalv for den hellige dommer,
da hjertet slo tungt og mitt hode var senket
og dødstanken strengt hadde livsmotet lenket.*

4. *Først da fikk jeg kjenne hans salige nåde,
først da løstes korsets, forargelsens gåte,
først da lærte hjertet å favne den byrde
som han har meg rakt, den forbarmende hyrde.*

5. *Først da fikk jeg sagt ham hva før jeg ei visste,
at han er den første og han blir den siste,
først da fikk jeg sagt at med ham vil jeg følge
i liv som på dødens den rullende bølge.*

6. *Og engang jeg ser ham når lyset nedbrenner,
da rekker jeg mot ham de segnende hender;
når hjertet står stille og øyet vil briste,
da hilser jeg ham med et smil, med det siste.*

I forhold til dagens tekst ser vi den tette forbindelsen mellom mysteriet om Jesu død på korset og livets tunge stunder. Korset som kan være langt i bakgrunnen i de gode tider, i barnets lek, men også, heldigvis når vi er voksne. Korsets smerte som er så nærme når livet røsker. Gåten omkring det at

Jesus måtte lide å dø, og svaret som forfatteren av salmen kommer frem til: Det er i møte med Jesu lidelse på korset at vi også kan kjenne fellesskapet med Ham som medlider. Det er når vi kjenner vår egen angst for døden, at vi også kan møte en Jesus som ikke bare døde, men som gir livet i gave til oss gjennom den døden. «På livets og dødens omskiftende bølge».

Derfor handler ikke bare teksten om disiplenes og vi som er hans etterfølgere sin angst og smerte. Den handler også om Jesus selv og hans forhold til sin kommende død. Den fødende kvinnen er også Jesus selv. Når Jesus bruker ordene «hennes time er kommet» er dette den nøyaktig samme ordlyd som brukes gjennom hele evangeliet når Jesu kommende død blir omtalt. Begrepet «Jesu time» er et gjennomgående tema i hele Johannes-evangeliet, og kommer spesielt tydelig frem når man leser den greske grunnteksten. Den fødende kvinnes lidelse er bildet på det som i andre evangelier er historien om Jesus i Getsemane når han ber om at begeret skal passere ham, altså at han skal slippe lidelsen. Også Jesus fikk kjenne på den allmennmenneskelige redsel foran lidelse og død. Jeg tenker på det som «Jesu fødselsveer».

Vi lever i en verden som visst kan kjenne på usikkerheten. En verden der lidelse, uro og smerte har grodd enda tydeligere frem. Vi kan noen og enhver blir engstelige for fremtiden og slite med det samme som disiplene, selve troen på at Jesu løfter ikke holder, at det han sier blir for gåtefullt, for langt fremme. Da kan vi kanskje finne litt trøst i disse bibelordene. Jesu fødselsveer er engstelsen foran den smerten han skal igjennom for å føde det nye livet for menneskeheten. Gjennom denne prosessen der Jesus lider og dør, fødes menneskenes håp inn i verden. Smertens gåte blir forløst ved at menneskeheten kan oppnå et fellesskap med Gud igjen. Et

fellesskap der de kan be til ham, ha samfunn med ham være hans venner og oppnå fullkommen glede.

Salmeforslag:

284 O, store Gud, når jeg i undring aner

470 Kven veit vel om den urett eg leid

334 Jeg så ham som barn

604 Jesus, livets sol og glede

479 Fordi han kom og var som morgenrøden

Frida Strøyer Aalborg

Teologistudent, Det teologiske fakultet

Frida.aalborg@icloud.com

1. mai

Mandag 1. mai 2023

Jes 58,6–10 Den rette faste: å bryte åk

1 Joh 4,16–21 Vi elsker fordi han elsket oss først

Luk 6,31–36 Gjør godt og vær barmhjertige

Forskjellene øker

Jeg har alltid tenkt at jeg er ordentlig stolt av landet jeg kommer fra. Når folk har spurt meg om Norge, og hvordan det er å bo i dette kalde, langstrakte og lille landet, har svaret mitt alltid vært at jeg ikke kunne tenke meg å bo noen andre steder. Jeg har alltid tenkt at jeg er ekstremt heldig som bor her. Det er mye med Norge som kunne vært bedre, men samfunnet vårt er bygd på noen grunnleggende verdier, som gjør landet godt å bo i. Forskjellene i Norge har lenge vært små. Vi har høy tillit til hverandre og til samfunnet. Vi alle er en del av et fellesskap som tar vare på oss når vi er syke, når vi faller utenfor. Fellesskapet vårt sørger for at alle får de grunnleggende behovene sine dekket. Og det sørger for å holde forskjellene nede, blant annet ved at alle får mulighet til å gå på skole og ta seg utdanning, enten du er sønn av skipsrederen, eller datter av

skomakeren. På grunn av dette har Norge gjennom årene hatt et sterkt immunforsvar mot kriser. Vi klarte oss bedre enn mange gjennom finanskrisen i 2008, og vi klarte oss bedre enn mange under Corona-pandemien. Samtidig er tilliten og fellesskapet sårbart. De rikeste ti prosentene i landet har blitt mye rikere siden 2010, de laveste femti prosentene har knapt hatt noen økning. Samtidig har vi de seneste årene sett en økning i barnefattigdom i Norge. Forskjellene i Norge øker. Vi har også vært vitne til at landets rikeste rømmer landet for å slippe å betale skatt. Hva betyr det når forskjellene i samfunnet øker? Og hva gjør dette med tilliten, og det sterke fellesskapet? På en dag som 1. mai er det kanskje nettopp disse spørsmålene som skal stilles i kirka. Kanskje skal kirka på denne dagen vise at man også er på lag med de i samfunnet som har minst. Og kanskje viktigst burde kirka på denne dagen understreke at vi alle er en del av det samme fellesskapet, der vi er avhengig av hverandre, der vi viser hverandre nestekjærlighet og der vi drar lasset sammen. For uten fellesskapet er vi sårbare. Dette er dagen kirken kan være konkret med hva nestekjærlighet kan bety.

Jeg ble fortalt en historie da jeg jobbet som prestevikar i Nordfjord prosti i fjor sommer, som jeg syns illustrerte dette godt. I dette området har en av de viktigste inntektskildene vært fiske. Sånn har det vært i mange år. Området er rikt på fisk, men er også et område preget av uvær og storm på havet. Når det stormet som verst, gikk det utover båtene som lå til kais. Dersom man ikke dro opp båtene før stormen inntraff, sto man derfor i fare for å miste båten. Dette var kritisk, da man mistet middelet til sin viktigste inntektskilde. Praksisen

var derfor at når stormen var på vei, så dro man ikke bare opp sin egen båt, de som rakk frem i tide dro også opp båtene til de som ikke var der. Dersom noen skulle være så uheldig å miste båten sin, bidro fellesskapet med materiale til å lage ny båt. En annen historie har jeg fra en liten øy i Nord-Norge der slekta er fra. Jeg har flere ganger blitt fortalt at når noen mista mannen sin på havet, stilte fellesskapet på den lille øya opp med hjelp til hele familien. Slike historier finner man over alt i landet vårt. I dette kalde, langstrakte og lille landet har vi en tradisjon for at fellesskapet stiller opp og tar vare på mennesker som havner i krise. Vi har vært avhengig av det, for uten fellesskapet er vi sårbare.

Den gyldne regel

Dagens tekstrekke kan leses på mange måter. Men kanskje kan viktigheten av fellesskapet og solidaritet med de som har minst leses som en rød tråd i alle tekstene. La oss begynne med prekenteksten. I denne teksten finner vi den gyldne regel, og kanskje et av de mest kjente bibelsitatene: «Slik dere vil at andre skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem.» Teksten avsluttes med «Nei! Elsk deres fiender, gjør godt og lån bort uten å vente noe igjen. Da skal lønnen deres bli stor, og dere skal være Den høyestes barn. For han er god mot de utakknemlige og onde. Vær barmhjertige, slik deres Far er barmhjertig.» I denne teksten ligger det ikke en tanke om hver person for seg selv. Denne teksten er dypt medmenneskelig og relasjonell. Vi står i en sammenheng med de menneskene som er rundt oss. Med andre ord, så står vi i et fellesskap. Det som særlig knytter teksten til denne dagen, er hva man skal gjøre i dette fellesskapet. Man skal handle slik man vil at andre skal

gjøre mot en, og man oppfordres til å være barmhjertig. Man skal elske sine fiender, og låne bort uten å vente noe igjen.» Kanskje passer denne teksten så godt, fordi den minner om hvordan man opptrer i et fellesskap, enten det er vårt store samfunnsfellesskap, eller fellesskapet på en liten øy. Man drar opp båten til naboen, fordi det er det man vil at andre skal gjøre mot en, om man skulle være så uheldig å ikke være der når båten er i ferd med å fyke på havet. Man betaler skatt så de med alvorlig sykdom får den helsehjelpen man har behov for, man betaler skatt så alle får mulighet til utdanning. Dette gjør man nettopp også av samme grunn. Man vet at samfunnsfellesskapet også betaler for din eller dine barns utdanning, og vil betale for deg dersom du selv skulle bli alvorlig syk. Det er dette som skaper tillit og fellesskap i et samfunn. Man kan dermed si at et grunnfundament i sterke fellesskap som det norske nettopp er «Slik dere vil at andre skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem.»

Den som elsker Gud, må også elske sin bror.

I denne teksten settes kjærlighet som en motsetning til frykt. I denne teksten står det om Guds fullkomne kjærlighet til mennesket. Men det står også at den som elsker Gud også må elske sin bror. Jeg tror det ligge mye visdom i sitatet «I kjærligheten finnes det ikke frykt: Den fullkomne kjærligheten driver frykten ut.» Likt som frykten forsvinner når man er fullendt i guds kjærlighet, kan man også tenke seg til at frykten drives ut når man blir møtt med kjærlighet fra sine medmennesker. Det er et dypt menneskelig behov å høre til. Man er sårbar om man står alene. I kjærligheten man blir møtt med fra andre ligger det kanskje derfor også en trygghet. Man

står ikke lenger alene, men man står i et fellesskap med andre mennesker, som passer på deg, og sørger for deg. Et annet fundament i fellesskap kan derfor også tolkes som: «I fellesskapet finnes det ikke frykt: Kjærligheten i fellesskapet driver frykten ut.»

Løse urettferdige lenker

I de to tekstene jeg allerede har gjennomgått er budskapet viktigheten av fellesskap, og viktigheten av å møte andre og bli møtt med kjærlighet. At Jes 58,6-10 er den valgte teksten fra Det gamle testamentet føles nesten som en naturlig inngang i gudstjenesten. For man har fått understreket viktigheten av fellesskap. Men hva forventes det at vi skal gjøre i dette fellesskapet. Hva legges i «Slik dere vil at andre skal gjøre mot dere, slik skal dere gjøre mot dem.» I GT-teksten står dette ganske tydelig. I denne teksten skrives det om fasten, og kan forstås som en oppfordring til å handle. Man skal løse urettferdige lenker, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker. Så skal man også dele sitt brød med de sultne, la hjelpeløse og hjemløse komme i hus, se til den nakne og kle ham, og ikke snu ryggen til sine egne. Slik som med prekmenteksten, ligger det ikke en tanke om hver mann for seg selv. Her oppfordres man som enkeltindivid til å handle i et fellesskap, handle med sine medmennesker. Både i større og mindre fellesskap, der man skal ta vare på sin neste og ikke snu ryggen til, slik de som dro opp båten ikke snudde ryggen til hverandre, slik som fellesskapet ikke snudde ryggen til enken, da hun mistet mannen til sjøs. Slik som når vi betaler skatt, da snur man ikke ryggen til den alvorlige syke, eller skomakerdatteren som vil ta seg høyre utdanning. Så skrives

det også om det man kan tolke som fellesskapets ansvar. I Jesaja-teksten står det «Nei, dette er fasten jeg har valgt: å løse urettferdige lenker, sprengte båndene i åket, sette undertrykte fri og bryte hvert åk i stykker.» Mens delen om å ikke snu ryggen til sine egne og mate de sultne med brød (jes 58, 6), oppfordrer individet til handling, fremstår Jes 58, 5 mer som et ideal for et fellesskap: «dette er fasten jeg har valgt, å løse urettferdige lenker, sprengte båndene i åket, sette undertrykte fri.» Dette kan sammenliknes med idealene vi har i vårt fellesskap, hvor våre grunnleggende behov blir dekket, der vi er garantert hjelp om vi faller utenfor, der forskjellene er små, der vi har like muligheter.

Gjennom alle tre tekstene, kan man dermed se en rød tråd av fellesskap og solidaritet med sin neste. Bibeltekstene viser oss viktigheten av det, og den oppfordrer oss til å handle, både som enkeltindivider og som fellesskap. Kanskje er det dette vi skal ta med oss i 1. mai-prekenen dette året. Hvor viktig disse fellesskapene er for oss. Særlig når vi opplever økt ulikhet, millionærer som rømmer landet og økt barnefattigdom.

Passende for dagen avslutter jeg med et passende utsnitt av en av mine favoritt-arbeidersanger, «Ta hverandre i handa og hold».

*Det finns de som har snudd seg og gått;
som tror frihet er no' man har fått.
De vil smi for seg selv, tror på evner og hell.
Slike folk har vår framtid forrådt.*

*Nei, nå gjelder det mere enn før!
For hvis samholdet rakner og dør,
venter fiender nok som vil splitte vår flokk.
Og vår flamme blir aske og glør.*

Lykke til med prekenarbeidet for denne dagen,
Og god 1. mai-feiring!

Salmeforslag:

734 – Guds kjærleik er som stranda og som graset

197 – Deg være ære

Til ungdommen

*Herborg Finnset
Biskop i Nidaros
hf359@kirken.no*

17. mai

Onsdag 17. mai 2023

Salme 127,1–3 Hvis ikke Herren bygger huset
Apg 17,22–25/ 26–31 Han gir liv og ånde til alle
Luk 1,50–53 Fra slekt til slekt

Gud vil rettferdighet

Nasjonaldagsfeiring har for mange vært litt krevende: Vi har syntes at ordene er blitt så store: følelser, svulmende ord fra en annen tid og virkelighet har hatt sin årlige vår-lufting den syttende mai.

Etterkrigsårenes retorikk har vært vanskelig å bruke i alle dagens taler: de som holdes i skolegårder og aulaer, på torg og ved minnesmerker over krigens ofre eller de omkomne på havet. Dette tror jeg også har slått inn i gudstjenestene rundt om: Hvordan skal en god 17. mai-preken være? Hva skiller den fra 17. mai-talen? Og hva har de felles?

Skal de fungere, må de knytte forbindelser til tanker og følelser til de som hører, opplever og deltar i dem. De må skape resonans til virkeligheten som omgir dem. Gjennom det siste året har det vokst fram nye erkjennelser om hva en nasjonaldagsfeiring rommer. Det har vokst fram en ny resonansbunn gjennom vår felles opplevelse av å være tilskuere til Russlands rystende invasjonskrig i Ukraina, og

ukrainernes ukuelige motstand, sivilt og militært. Vi vet godt at det pågår mange kriger hele tida rundt i verden, hvor mennesker møter utslettelsen, hver dag. Men denne krigen har kommet så tett innpå oss, fordi den geografisk er så nær oss: det er faktisk vår *nabo* som utviser slik brutalitet. Vi har på nytt måttet tenke over betydningen og verdien av fred og frihet, og vi er mange som har fått mange tillegg i kveldsbønna: både takk og uro.

17. mai-tog, gudstjenester og alt program på 17. mai i frihetens og gledens tegn er en gave. Vi har fått satt ting grundig i perspektiv det siste året, og det som kanskje kjentes som store ord fra ei annen tid, har fått en ny dybde. Vi har også, som våkne teologer, erkjent hvor vanskelig det blir når en kirke klistrer seg til en aggressiv makt og legitimerer en slik krig. «Gud med oss» kommer i mange utgaver. Vi har det siste året fått se tydelig hvordan det har vokst fram en ny utgave fra Moskva, som hyller en brutal angrepskrig som hellig krig.

Samtidig kan vi gå i oss selv og erkjenne at tanken om «Gud som er attåt» finnes også i vår tradisjon: ta fram salmeboka og les gjennom tekstene til nasjonaldagen. Lar vi Gud være de selvgodes Gud?

Hvilken rolle spiller bønnen i dette kapittelet i salmeboka? Hvordan kan vi preke sant på nasjonaldagen i år? Det dystre bakteppet gir strofer som «*også vi når det blir krevet*» en annen tyngde for oss som lever nå. Hvordan holde fast i både selvransakelsen, og gleden, Alvoret og takknemligheten som dagen og temaet kaller på? Vår oppgave som predikanter på nasjonaldagen, som alle andre dager vi feirer

gudstjeneste, er å løfte håpet, og tegne Guds kjærlighet og trofasthet for lytterne våre slik at de går videre i dagen med livsmot, håp og tro. Det er dagen for å framsnakke fred og rettferdighet.

I år, på første rekke møter vi Salme 127 1-3: motivet om Gud som bygningsarbeider og vokter: Hvis Herren ikke bygger huset, arbeider bygningsmennene forgjeves, og hvis Herren ikke vokter byen våker vaktmannen forgjeves. Så møter vi Acta 17, 22-25 eller 31: her folder Paulus ut motivet om Gud som gir liv og ånde til alle, om Gud som er større enn våre begrensede og begrensende forestillinger. Gud er til stede og *nær*: Gud er ikke langt borte fra en eneste en av oss – *for det er i ham vi lever, beveger oss og er til*». I forberedelsen kan det være fint å lese hele kapittel 17, også om hendelsene som bringer Paulus til Athen. Til slutt møter vi Evangelieteksten fra Marias lovsang: Lukas 1, 50- 53: motivet om Guds trofasthet som varer fra slekt til slekt, om Gud som er en som gir de sultne gode gaver og løfter opp de lave, som sender de rike tomhendte fra seg, og støter urettferdige herskere ned fra tronen. Gud er en som snur opp-ned på overmaktens logikk.

Bak alle disse tre tekstene kan vi finne gjenklang av shalom-motivet: om den hellige, helhetlige fred som skapes der *Guds rettferdighet er til stede* - som en helhetlig, skapende kraft, en strøm av liv og fred og rettferdighet. Gjennom hele Bibelen går det som en rød tråd at Gud er en Gud som vil rettferdighet. Den bibelske forståelsen av rettferdighet legger særlig vekt på de mektiges og rikes plikt til å sikre at alle blir ivaretatt. Dette motivet kan være en av nøklene til dagen.

Vi synger Elias Blix' fedrelandssalme *Gud signe vårt dyre fedreland* på 17. mai. Her skriver Blix «*vil* Gud ikkje vera bygningsmann ...». Jeg strevde lenge med denne linjen. Skulle ikke Gud ville vokte oss? Hvordan leses og høres dette i dag, av alle som synger denne linjen hver nasjonaldag? Åpner Blix døra inn til en lunefull Gud som kan ombestemme seg? Er Gud en som ikke *vil* vokte oss? Eller opplever vi - ut fra hvordan verden ser ut - at Gud er en som ikke *er i stand til* å vokte hjem og land? Eller er det vi mennesker som ikke vil? I stedet for å kaste motivet ut vinduet, vil jeg stille et siste spørsmål: Hvis vi prøver å bytte «*vil*» med «*får*»? Hva skjer da? Er det når Gud ikke får være bygningsmann, fordi menneskene snur ryggen til det som Gud vil, at det blir fåfengd å byggja huset?

Hvilken sammenheng er det mellom en sann kristen tilnærming til hva som er vårt kall som Guds barn og våkne medmennesker, og den verden vi lever i? Hvordan kan vi være kanaler eller voksesteder for Guds kjærlighet og rettferdighet? Hva er menneskets oppgave? Hvordan kan rettferdighet, kjærlighet, håp, tro, barmhjertighet, forsoning – alt det som Gud ønsker og vil, være mørtelen i det huset vi bygger opp sammen? Hva betyr troen på den levende Gud for oss? Gud er en som bygger, som *vil* og ønsker nærvær til menneskene. Guds søken og rop etter mennesket gir gjenlyd helt fra Edens hage til vår tid. Gjennom hele menneskeslektens historie finner vi spor av Guds kjærlighet.

Evangelieteksten gir mange gode utgangspunkter: motivet fra Det gamle Testamentet om en Gud som særlig har omsorg for den fattige og rettsløse, får sin fortsettelse i Jesus, og hele Jesus sitt liv og død. Han tar sårbarheten opp i en guddommelig dimensjon. I evangeliene er det et poeng at den Jesus disiplene møter etter påskemorgen, akkurat bærer sårmerkene på den oppståtte kroppen.

Evangelieteksten gir tilgang til fortellinger om hvordan enkle mennesker tok Bibelen i egne hender, og leste den på nytt, ut fra den sammenheng som var deres. Evangeliet ble frigjøring og verdighet under vanskelige, ja, umenneskelige forhold. Som kjernetekst for frigjøringsteologien gir Marias lovsang muligheter for predikanten å ta deltakerne i gudstjenesten med i en fortelling om kraft som bor i evangeliet om Guds grensesprengende kjærlighet.

Mulige prekenmotiver:

- Bildet om *huset, byggverket* og Gud som byggmesteren: Huset, samfunnet, fellesskapet, bygd på rettferdighet, nåde og barmhjertighet. Motivet fra Marias lovsang om rettferdighet og hjelp til den fattige utfordrer enhver av oss til å se oss i speilet og gjenkjenne oss selv som Guds medarbeidere på jorden. Å preke slik at de som deltar i gudstjenesten går ut igjen med større livsmot enn da de kom inn, er viktig oppgave!

- Guds kjærlighet som setter fri: Å snakke godt om Guds kjærlighet, om håpet og troen som overlever gjennom alt, fordi det er mennesker som bryr seg, som sette egne liv i

fare for å hjelpe andre, gir håp for menneskeheten! Guds gode krefter er på ferde, også der det kan se ut som at ondskapen får det siste ordet. Der hvor kjærlighet og barmhjertighet bor, der er også Gud.

- Gud vil rettferdighet! Om kjærlighetens kraft som kan forandre.

Salmeforslag

17. mai er dagen med salmer vi bare «må» synges. Tradisjonene varierer noe, og her er det viktig å forholde seg til lokal tradisjon, men gjerne legge inn én annen? Lista over obligatoriske elementer inneholder f.eks. disse:

757 Gud signe vårt dyre fedreland

755 Ja vi elsker dette landet

756 Gud signe Norges land

759 Fagert er landet

Som forslag til salmen med et litt annet innsteg:

243 Gud skapte lyset og livet og meg

303 Du spenner ut stjerneteltet

854 No stig vår song, vår takk til Gud

Til lykke med dagen, lykke til med gudstjenestearbeidet, og god 17. mai!

Hans Johan Sagrusten
sokneprest i Lom
hsagrust@gmail.com

Sundag før pinse

Sundag 21. mai 2023

Haggai 2,3–9 <i>eller</i> Apg 1,12–14 halda til	Min Ande er mellom dykk. Ver ikkje redde! Dei gjekk opp på den salen der dei brukte å halda til
1 Pet 4,7–11	Den som talar, må tala som Guds ord
Joh 15,26–27	De òg skal vitna

Sundag før pinse er det sett opp ei alternativ tekst til den gammaltestamentlege lesinga: Teksta om gjenreisinga av tempelet i Haggai 2,3–9 kan lesast, eller ho kan bli erstatta av Apg 1,12–14. Teksta frå Apostelgjerningane fortel korleis læresveinane samla seg i bøn og venting saman med Maria. Eg har valt å bruke denne teksta i gjennomgangen min. Ho gjev ein god heilskap med evangelieteksta, for begge fører oss inn i stille forventning og von: Vi som høyrer teksta, ventar saman med læresveinane på at Heilaganden skal koma og hjelpe oss. Denne tonen av forventning kan vera ein god inngang til dagen.

Ei stille forventning

Bibeltekstene set ord på den stille ventinga som rår i dagane før pinse: Kva kjem til å hende? Påskegleda held kanskje på å ebbe ut, og alle undrast på korleis vi skal gå vidare herifrå. Korleis skal vi gå vidare etter desse fyrste, gedefylte dagane etter påskedagen?

Tekstene set ord på ei stille forventning om at det som Jesus sa til læresveinane sine, skal skje: For å seia det med ei Jon Fosse-vending: *Nokon kjem til å kome. Vi ventar på ein still ande, ein vind som susar mildt, ei stemme som talar til oss, ei røyst som kjem og set mot i oss.*

Teksta frå Apostelgjerningane er djupt menneskeleg: Vi ser læresveinane samle seg der dei har brukt å møtast før. Slik er vi menneske. Når vi ikkje veit kva vi skal gjera, vender vi ofte attende dit vi sist hadde ei god oppleving, der vi var glade og optimistiske. Slik samlar venene til Jesus seg der dei var samla i påskeglede – men nå i stille forventning og gryande glede.

«De òg skal vitna»

Denne setninga kan godt stå som eit kjerneord i tekstene for denne sundagen. For den kristne forkynninga har alltid hatt preg av vitnemål, og trua har alltid hatt eit munnleg preg. Gjennom historia har trua fått klinge høgt gjennom ei stemme. Trua er ein bodskap som stadig blir proklamert munnleg, som stadig på nytt skal kunngjerast og lesast høgt.

Det vi ser skje i pinsa, er at trua får tunge og stemme og andlet. Dei som før ikkje visste kva dei skulle seia, kan tala når Heilaganden kjem. Det er slik trua alltid har vorte

overlevert: Ved at menneske brukar stemma si og vitnar om det dei trur på. Nå er det vår tur til å tala.

Det er fyrst dei siste hundreåra kvart einskilt menneske i kyrkja har hatt sin eigen bibel. Gjennom det meste av historia har trua vorte formidla gjennom høgtlesing av dei heilage tekstene. Ja, dei fleste som gjennom historia har levd i den kristne trua, har høyrte bodskapen med øyra sine, i staden for å lesa han med auga i ei bok.

Difor heiter det i leseteksta frå Peters fyrste brev at «den som talar, må tala som Guds ord». I ei tid da dei færraste kunne lesa, var det viktigare å bera fram dei heilage tekstene munnleg enn å koma med sine egne tankar. Forskarane antydar at berre 10–15 prosent av folket i Romarriket kunne lesa. Messa på sundag var det einaste høvet til å høyre desse tekstene.

Også i dag er det fleire som høyrer bibelteksta gjennom høgtlesing enn dei som les henne i ei bok. Ei undersøking av nordmenns bibelbruk (KIFO 2017) viste at det var fleire som hadde høyrte Bibelen lesen høgt i ei messe eller ei gravferd, enn dei som hadde lese Bibelen i bokform. Difor bør vi alltid lesa tre tekster i messa og ikkje kutte ut tekstlesingar.

Ei historisk erfaring

Tekstene i nytestamentet held fast på at pinsehøgtida byggjer på ei verkeleg, historisk oppleving. Dei fortel om nokre menneske som gjorde ei heilt ny erfaring: Det var ei ny kraft som kom til dei. Og denne krafta var ikkje deira, ho var noko som kom til dei utanfrå.

Krafta ser ut til å koma heilt overraskande på dei. Rett nok hadde Jesus sagt at dei skulle vente på å bli utrusta med kraft frå det høge. Men ingen av dei hadde venta slik ei kraft og frimodig glede som Anden gav dei. Samtidig gav denne erfaringa ei stadfesting av det Jesus hadde sagt: Det var nokon som skulle koma til dei og tala til dei.

Kontrasten før og etter pinse er slåande: I dagane før pinsa ser vi elleve usikre og rådville læresveinar på eit fjell i Galilea, eller samla i ein sal i Jerusalem. Dei veit ikkje kva dei skal gjera. «Gå og gjer alle folkeslag til læresveinar» sa Jesus til dei. Men nokre av dei tvila, fortel Matteus. Det var eit stusseleg utgangspunkt for ein verdsreligion.

Så går det nokre dagar – og så ser vi dei same læresveinane midt i Jerusalem. Peter og dei andre står frimodig fram, utan å vera redde. Og Peter, som tidlegare ikkje våga å seia at han kjende Jesus – stig nå fram og forkynner at Gud har reist Jesus opp frå dei døde.

Kva er det som har skjedd?

Reint historisk går det an å peike på at *noko* må ha skjedd – noko som har forandra ei gruppe menneske totalt. Dei som var redde, har vorte uredde. Dei som gøymde seg for folk, står nå uredde fram. Og dei som tvilte og var usikre – fortel nå ope kva dei har opplevd.

Det er Heilaganden som har kome til dei – det er den einaste forklaringa som nytestamentet gjev. Den same forklaringa skal kyrkja få halde frimodig fram i dag.

Ein vind

Frå Skriftene kjende dei denne Anden som kom til profetane: Det hebraiske *ruach* var det same ordet som dei brukte om vinden som røyvde seg gjennom lufta – det same ordet dei brukte om pusten sin. Anden er noko som du ikkje kan sjå, men som du berre kan kjenne.

På same måten skreiv dei på gresk i nytestamentet. Der òg var det ordet for vinden, *pnévma*, som dei greip til. Noko som ingen kan kontrollere. For det var slik dei opplevde det, der dei var samla. Eit brus som av ein sterk vind som bles, og som fylte huset der dei var samla.

Det var ei heilt ekte erfaring dei gjorde, og dei skreiv det ned for å fortelja det til seinare generasjonar. Og nå står det i nytestamentet, som vi les i dag.

Også vår lengsle

Men er det ikkje dette vi òg stunder etter? At det skal vera noko som kjem til oss – utanfrå? Ei ny kraft, eit nytt mot, noko som kan lyfte oss. Noko som kan gjera oss frie frå alt som gjer oss usikre og redde. Gjera oss frie frå alt inni oss som seier: Dette kjem du aldri til å greie.

Vi ventar på at Anden skal koma og lyfte også oss opp. For Anden er ikkje ei kraft som trykkjer oss ned. Anden kjem som ein god vind, som lyfter oss og gjev oss nytt mot.

«Den allmechtige Gud har no gjeve deg sin heilage ande», seier presten ved dåpen. For vi døyper slik som Jesus gav oss bod om – til namnet åt Faderen og Sonen og Heilaganden. «Gjer alle folkeslag til læresveinar» sa Jesus.

Også dette inneslutta folket som bur øvst oppe i dalane og inst inne i fjordane i Noreg skal få denne Anden, seier pinsebodskapen. Anden som gjev kraft til dei som er kraftlause, mot til dei som er motlause, som fyller munnen deira med bønner, med ord som dei ikkje har kome på av seg sjølve. Ein pust som er nærare dei enn dei skjønar sjølve. Heilaganden vil vera med oss gjennom livet. På sundag før pinse samlast vi med forventing om at denne Anden skal koma til oss og gje oss kraft og mot. Og når pinsedagen kjem, skal vi på nytt få ynske Anden velkomen inn til oss.

Salmeforslag

844 No livnar det i lundar (vers 1–4)

240 Måne og sol, vindar og hav

845 Så grønn en drakt

225 Heilag Ande, kom til oss

678 Vi rekker våre hender frem

844 No livnar det i lundar (vers 11–12)

Tobias Wang

Profesjonsstudent i teologi ved MF vitenskapelige høyskole

Redaktør for Ung Teologi

tobiawang@gmail.com

Pinseften

Lørdag 27. mai 2023

2 Mos 24,3–11. Herren slutter pakt med Israel

Ef 2,17–22. Kristus er hjørnesteinen

Joh 7,37–39. Ånden var ennå ikke kommet

Endå var ikkje anden komen

Pinseftan er ein litt rar dag i kyrkjeåret. Det er liksom dagen før dagen. Me er på nippet til det store som skal skje. Men det har liksom ikkje skjedd heilt endå. Om me skulle hatt ei overskrift for dagen såleis, skulle det vore, som evangelisten forklarar: «endå var ikkje Anden komen.» Viss pinsedag er kyrkja sin fødselsdag, så er pinseftan liksom kvelden før, når me som små born kan lite anna enn å gle oss til den store dagen i morgon.

Der er likevel to omstende som gjer at kanskje heller det er nettopp pinseftan som blir den store festdagen. For det første

er det ikkje allstad at gudstenesta ved pinse fell på pinsedag. Noko av den same problematikken er kjend frå stader der til eksempel skjærtorsdagsgudstenesta er den einaste gudstenesta i løpet av påska. Men kva med krossfestinga? Kva med oppstoda? Då høver det kanskje å køyre eit dess sterkare feststemt pinsepreg på gudstenesta.

Men for det andre: For mange niandeklassingar i det ganske land er ikkje pinsa den største festen, men konfirmasjonen. Eitt av alternativa til tekster ved konfirmasjonsgudstenester er å bruke kyrkjeårstekstene, og 27. mai er det altså pinseaftan. I den følgjande tekstgjennomgangen har eg teke utgangspunkt i konfirmasjon, men eg trur nokre av perspektiva kan vera brukande lell.

Skulle eg talt til konfirmantane med utgangspunkt i påskeaftanstekstene, hadde eg nok teke mest utgangspunkt i epistelteksta. Efesarbrevsteksta i 2,17 opnar med at «han», altså Kristus Jesus, «kom og forkynte bodskapen om fred for dykk som var langt borte, og fred for dei som var nær». Eigentleg skriv Paulus til heidningar om forholdet mellom dei som heidningar og jødar som han sjølv. Kan hende set dette verset ord på konfirmantane si eiga oppleving av sitt forhold til kyrkja eller Gud? Somme er mindre kyrkjevande enn andre. Men til både dei «langt borte» og dei «nære» forkynner Kristus den same bodskapen: fred. Såleis står konfirmantane på lik linje med alle dei av oss som har lengre fartstid. Me får tilgang til Far ved den eine og same Anden (jf. vers 18).

Medborgarskapen, som Paulus kallar det (vers 19), fekk me eigentleg i dåpen. Men konfirmasjonen markerer likevel overgangen inn hjå dei «åndeleg myndige». I styre og stell får denne overgangen heilt konkrete konsekvensar. Som femtenåringar får dei retten til sjølv å melde seg ut eller inn av kyrkja. Dei har òg stemmerett ved kyrkjevalet seinare i år.

I vers 20–22 brukar Paulus ein byggmetafor. Paulus si formulering at «de er oppbygde på grunnvollen til apostlane og profetane, og hjørnesteinen er Kristus Jesus sjølv», kan forståast på fleire måtar. Der er mange som har gått før oss. I katolsk og anglikansk tradisjon kan ikkje einkvan kyrkjelydsprest utføre konfirmasjonen; dei må ha inn biskopen. Og er ikkje biskopen tilgjengeleg, så får dei ver så god vente. At konfirmasjonsgudstenester somme stader fell til pinse, gjev høve til å sjå desse to i samanheng.

Hjørnesteinmotivet er eit kjent bilde på Kristus med bakgrunn i GT (Sal 118,22; Jes 28,16; Matt 21,42 par; Apg 4,11; 1Pet 2,6–7), men her er ideen at kyrkja, det kristne fellesskapet, blir bygt opp frå det. Vidare er det «i han» at bygningen blir halden saman (vers 21). For kyrkja er eit trusfellesskap – ikkje eit meiningsfellesskap. Der ligg mange mogleikar i denne epistelteksta, men jobb godt med adresseringa: Kven er «me» og «dokker»?

Johannesevangeliet

I evangelieteksta står Jesus fram på den siste dagen i høgtida. Meste av stoffet i Johannesevangeliet finn stad i høve høgtider. I dette tilfellet er høgtida lauvhyttfesten. Karakteristisk for Jesus i Johannesevangeliet er at alt han gjer, gjer han fordi Far har synt han det. Den Jesus som bed i Betania om å få sleppa, har ingen plass i Johannesevangeliet. Likevel er det ein først nølande Jesus som fer i løynd til festen i Jerusalem (v. 1–10). Når Jesus står fram på den siste dagen i høgtida, kan me lesa han som at han har eit ambivalent forhold til kva han sjølv gjer.

Levande vatn

Jesus ropar. Dersom scena er sett til tempelplassen, gjev det meining å skru opp lyden for å bli høyrd. Jesus ropar kva? Innhaldet er innhylla i Johanneisk teologi: «Den som tørstar, skal koma til meg og drikka. Den som trur på meg, frå hans indre skal det, som Skrifta seier, renna elvar med levande vatn.» Jesus vender seg til dei som har behov og lovar å møte dei på behova deira. Skriftstaden Jesus viser til, er etter alt å døma i Esekiel 47,1–12, der profeten ser vatnet vell fram ut frå tempelet og gjev landskapet liv, det salte Dødehavet skal bli friskt og der skal yra med fisk. Uttrykket «levande vatn» (gr. ὑδωρ ζων) er òg det som blir bruka for å snakka om rennande vatn. I eit elles heller turrvore landskap er synet til profeten eit kraftfullt bilde. Me er ikkje kvitt problemet i 2023 heller. Ifølgje Kirkens nødhjelp lever nesten 800 millionar menneske

i dag utan tilgang på reint vatn. Fasteaksjonen har i år køyrt eit særleg fokus på dette. Men liksom dåpen, så handlar utropet frå Jesus her om meir enn faktisk vatn. Det er heller ikkje første gongen Jesus snakkar om «levande vatn». Motivet møter me første gong i møte med den samaritanske kvinna i kapittel 4. Lengre ut i evangeliet sitt, fortel Johannes om når dei romerske soldatane skal stadfesta at Jesus faktisk er død. Ein av dei soldatane stikk Jesus i sida med eit spyd, og straks renn der ut blod og vatn (19,34). Johannesevangeliet teiknar konsekvent Jesu kropp som det nye tempelet (2,21). Ikkje lenger knyter tilbedinga seg til spesifikke stader, men i «ånd og sanning» (jf. m.a. 4,23). Dette kan me forstå både på eit individuelt plan, så at ein har Jesus i hjarte, men òg på eit meir kollektivt plan, så at kyrkja er Kristi kropp (jf. 1Kor 12,12ff; Ef 1,22ff). Tempelspråket er absolutt til stades i epistelteksta, særleg i Ef 2,21–22.

For dette kommenterer evangelisten at handlar om «Anden dei skulle få» (7,39). Dei som trur på Jesus har ikkje fått Anden heilt endå, fordi, ifølgje evangelisten, var Jesus endå ikkje herleggjord. Denne herleggjeringa skjer fyrst på krossen, der Menneskesonen blir lyft opp (jf. 3,14). Når så Jesus er oppstaden og syner seg for læresveinane, då seier han: «Ta imot Den heilage ande!» (20,22). Naudsynet av Jesu død blir gong på gong understreka i Johannesevangeliet, til dømes kveitekornet som må i jorda og døy for å gje grøde (12,24).

Både epistelteksta og evangelieteksta fortel korleis Jesu gjerning legg grunnlaget for det seinare kristne fellesskapet. Den som skulle likt å veta nett *korleis* det andre følgjer frå den første, kan henda sit att vonbroten. Det er Anden som bind saman trusfellesskapet. Dokker som har konfirmasjonar denne dagen kan jo velja raud som liturgisk farge, i plassen for den gjerne vanlegare kvite. Det er jo pinse.

Salmeforslag

Til salmar kan ein godt spare litt på pinsekruttet til dagen etter. I rekkjefølgja dei står i salmeboka, føreslår eg:

162 Såkorn som dør i jorden

220 Lov Jesu namn og herredom

349 Du som freden meg forkynner

350 Jesus Krist, du nådens kjelda

512 Kom, Ande med di skaparmakt

Mark Akali
Sokneprest i Namsos
mark.akali@kirken.namdalen.no

Pinsedag

Søndag 28. mai 2023

1 Mos 2,4–9. Guds livspust og livets tre

Apg 2,1–11 Ånden blir gitt

eller Rom 8,9–11 Dersom hans Ånd bor i dere

Joh 20,19–23 Ta imot Ånden

Ta imot Ånden

Den hellige Ånd møter oss på forskjellige måter som kristne. Når noen hører om Den hellige ånd, så tenker de på mulighetene og gleder seg over dem. Andre hører om Den hellige ånd og tenker at dette er litt fremmed for sin religiøsitet. Jeg kan ikke snakke i tunger eller tyde taler som formidles med tungetale. Jeg trives heller ikke på gudstjenester som varer over to timer. For andre hører Ånden hjemme i treenighetslæren.

I afrikansk teologi finnes det en tanke om at budskapet i Bibelen åpenbares når Gud og mennesker møtes ved en anledning initiert av Gud. Uten disse møtene mellom Gud og mennesker, bærer skriftene på et budskap som skal bli åpenbart, men da er det vanskelig å forutse hva det kan bli. Med inspirasjon fra Den hellige Ånd omfavner de engasjerte

bibellesere og tolker, modifierer og la seg forme av den, for at bibelen skal møte dem på deres eksistensielle behov. De bringer sine egne historier med seg, som påvirker tolkningen deres av bibelen og den kristne tradisjonen. De bruker sine folkehistorier som midler til å uttrykke sin frykt, angst og kamp i deres lengsel etter frihet og frigjøring. Disse folkehistoriene finner lignende historier i bibelen, og en åpenbaringsprosess om et budskap begynner. Med andre ord: Bibelens budskap om den treenige Gud er uatskillelig fra disse menneskehistoriene, og kampene for frigjøring i afrikansk kontekst.

Apostlenes gjerninger er mulighetens bok. Boken er Den hellige ånds gjerninger. Ånden gjør Jesus levende til stede. Fortidens Jesus som ble født, døpt, fristet, kalte disipler; som underviste, helbredet og konfronterte dem som undertrykte de svake, som ble mishandlet og korsfestet, men som ble oppreist, han blir levende iblant oss med sin Ånd. Ånden levendegjør også fremtidens Jesus, som skal komme igjen og forene himmel og jord, i et nytt rike der hele skapelsen vil tilbe Gud. Det skjer på vanlige og overraskende måter.

Jeg skal i det følgende presentere tre måter som belyser hvordan Den hellige Ånd kan virke iblant oss.

Ta imot Den hellige ånd

I dagens tekst sier Jesus: Ta imot Den hellige ånd. I første omgang kan det dreie seg om en passiv mottakelse. Ånden som utgår fra Jesus tas imot og formidles videre til alle. Det er av nåden, og alle som er skapt av Gud fyller lungene med Guds Ånd, står det i 1 Mos 2. Vi trenger ikke å være opptatt

av hvordan mottakeren bruker Ånden og nåden, fordi det åndelige livet er subjektivt og personlig, det utfolder seg på forskjellige måter. Det er heller ikke plass for kollektiv handling kristne imellom utenfor gudstjenesten. Som et gudstjeneste-feirende fellesskap er kirken et redskap i utgytelsen av Den hellige Ånd, og de vanlige måtene å gjøre det på er i dåpen og i nattverden, i opplevelsen av å bli bedt for eller å be til den treenige Gud, felles eller alene, i skriftlesning og i diakoni. Dette er en variant av folkekirkeåndelighet.

Ånden skaper fellesskap

Det kan diskuteres om den passive mottakelsen skaper fellesskap og gir lærdom i hvordan man skal leve i Ånden som kristen. Man kan fort savne en sosial kirke med inspirerte sosialarbeidere som er med å forme det kristne livet for mottakere av Den hellige Ånd. Den Åndsinspirerte kirken vil da fungere som en kritisk stemme i omgivelsen eller en bekreftende stemme til den som er usikker på om det er den gode Ånden. Harald Hegstad mener at kirken på en og samme tid er et særegent fellesskap og samtidig, på komplekst vis, er vevet inn i andre sosiale strukturer i samfunnet.

Dette fellesskapet er både komplekst og konkret. Komplekst fordi man står i sammenheng med andre kirkelig fellesskap med forskjellige idealer for kirkens liv. Men kirken er et sted der man først og fremst som enkeltindivider møter Gud, som har lovet å være tilstede, og man møter Gud sammen med andre i et konkret fellesskap. Dette fellesskapet innebærer også å ha fellesskap med hverandre. Hegstad sier at å være

kalt til fellesskap med Jesus, handler om felles delaktighet i noe, i gudstjeneste, i hverandres ressurser, også på økonomiske områder, eller i omsorg for hverandre. I Apg 2:42, er det et konkret eksempel der man i menigheten hadde alle ting felles.

Ånden skaper handlinger

Den hellige ånd kommer etter sitt eget skjema, ikke vårt. Den hellige ånd er ikke et barn som vi kan oppdra til å oppføre seg pent når gjestene er kommet. Den overrasker og kan være uforutsigbar. De overraskende måtene kan også være mangt, f.eks. i en fremmeds kloke ord, i forbløffende ulykker som viser seg å være til det beste, og i måten Gud ser ut til å arbeide gjennom de mest uforutsette menneskene.

Vi kan derfor ikke diktere hvordan Den hellige ånd vil handle i Kirken. Den setter sin egen agenda. Sturla Stålsett var nylig i Steinkjer og sa bl.a. at når det sies at «Kirken er vigslet til bruk for gudstjenester og kirkelige handlinger, og skal gjennom sin bruk tjene til Guds ære og menighetens oppbygging,» er det stramt regulert. Den hellige ånd utfordrer de trygge rammene som er satt, og folkekirkens folk må på en særlig måte omfatte de uten rettigheter de marginaliserte, dem som av ulike sosialøkonomiske og kulturelle årsaker faller utenfor. Når disse er inkludert, blir folkekirkelighet tatt på alvor.

I Apostlenes gjerninger finner vi slike eksempler på Åndens radikale gjerninger. Først er det den etiopiske hoffmannen. Det står at Ånden sa til Filip; «gå bort til vognen og hold deg

tett opptil den.» Filip sprang bort dit, og det endte med at hoffmannen kom inn i riket.

Så er det Saulus, en fariseer som forfølger de kristne. Han kommer inn i riket. Så er det Kornelius, som også ble inkludert. Det eneste spørsmålet er om de troende kan la seg lede av Den hellige ånd. Ta imot Jesus som går igjennom stengte dører og være åpne for det som skal skje når vi møtes i Ånden. Dette er Den hellige ånds utfordrende tjeneste – dramatisk og overraskende.

Selvfølgelig regnes dåpen som det eneste gyldige medlemskriteriet, men det gis åpenheten for at den dømte vokser inn i et liv i tro og tjeneste. Vi finner også historier om hvordan mennesker som blir utrustet av Den hellige ånd, får den langsomme forvandlingen i et fellesskap. De får den langsomme tilblivelsen som lem på Kristi legeme, og lever et liv uten skillevegger og fremmedgjøring.

Den hellige ånd innlemmer dem inn i Kristi kirke, der de kommer nærmere Kristi skjønnhet. La oss glede oss og takke Gud for Den hellige ånds gave han har gitt oss, og for fruktene som Ånden har båret i livene våre som det kristne fellesskap. Og mot til å handle når ånden er kommet over oss når vi samles.

Salmeforslag

591 - Ånd fra himlen, kom med nåde.

233 - Kjærlighet er lysets kilde.

434 - Det er navnet ditt jeg roper.

Raag Rolfsen
Prost i Sandefjord
raag.rolfsen@sandefjord.kirken.no

Treenighetssøndag

Søndag 4. juni 2023

5 Mos 6,4–9 Du skal elske Herren, din Gud

1 Pet 2,4–10 Forkynne hans storverk

Matt 28,16–20 Misjonsbefalingen

Treenighetssøndagen er en festdag. Den liturgiske fargen er hvit. Dagen har på norsk vært kjent som trinitatisfest, trinitatis og trefoldighetssøndag. Festen for treenigheten har vært feiret i vestlige liturgiske kirker på søndagen etter pinse siden 900-tallet. Feiringen av festen spredte seg gradvis i kirkene i Nord-Europa, og i 1334 godkjente pave Johannes XXII den for hele kirken. I ortodokse kirker kalles den første dagen av den tre dager lange pinsefesten treenighetssøndag.

Første rekkes tekster på treenighetssøndag er sentrale. For mange jøder er leseteksten fra den jødiske bibelen kanskje den mest sentrale av alle, nemlig «Shema Yisrael!». Dette er ord som resiteres både morgen og kveld i jødisk fromhetspraksis: «Hør, Israel! Herren er vår Gud, Herren er én. Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt.» Ordet for «Herre» er her tetragrammet YHWH, og siste del av det første verset kan leses mer monoteistisk enn oversettelsen, nemlig som *den ene(st) Herre*. Epistelteksten

fra Peters første brev er om steinen som bygningsmennene vraket, som er blitt hjørnestein i et bygg av levende steiner. Her blir Guds utvalgte folk kalt «en utvalgt slekt, et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk som Gud har vunnet for ... [å] forkynne hans storverk.» Evangelieteksten er misjonsbefalingen.

Min første tanke i møte med kjernetekster, det være seg Fadervår, fortellingen om den barmhjertige samaritan, den lille bibel, eller som denne søndagen, misjonsbefalingen, er at alt er sagt før. Disse tekstene er så gjennomkommenterte at det er umulig å finne på nye nytt. Det som oftest skjer er at jeg, etter å ha studert og reflektert, har alt for mange temaer. Med utgangspunkt i denne teksten er de umiddelbare temaene misjon, dåpen, treenigheten, Guds allmakt/ondskapens problem og tidsalderen mellom Jesu himmelfart og hans gjenkomst.

I lys av tekstens dype og brede resepsjonshistorie vil det være mulig å utvikle mange ideer i fortsettelsen av de umiddelbare temaene. Disse kan være kirkens vekst, utbredelse og oppdrag, kirkens rolle i koloniseringen, det post-koloniale og globaliseringen, dåpsteologi og dåpstall, tidlig dogmehistorie, trosbekjennelsen, treenigheten, også som tankemodell (fram til Hegel and beyond), forholdet mellom Guds makt, viten og kjærlighet, Kristi utsatte gjenkomst, kristen historieforståelse og mye mer. Her må man bare velge og begrense seg.

Situasjonen er at Jesus og disiplene befinner seg på et ikke-navngitt fjell i Galilea. Dette skjer ikke lenge etter at Jesus har sagt til kvinnene, da de var på vei bort fra den tomme graven, at han skulle møte disiplene i Galilea. Det er her Matteusevangeliet slutter, med misjonsbefalingen.

Vi hører ikke om noen himmelfart. Tekstens kontekst er slik åpen i den ene enden, slik den tomme graven også er det. Skal det tros, sies og gjøres noe mer, så er det opp til oss, som kirke og fellesskap.

I nyere kontinental filosofi har bibeltekstene fått et nytt og overraskende liv. Matteusevangeliets åpne utgang, for eksempel, er for filosofen Slavoj Žižek inngangen til en ny tidsalder. Etter Faderens tidsalder, fra skapelsen til Sønnens komme, og den korte tiden den evige er timelig, står vi her på det punktet da Den hellige ånds tidsalder bryter inn. Det siste ordet i vår tekst – og i evangeliet – er «tidsalder». Jesu siste ord kunne vært oversatt: «Og se, jeg er med dere alle dager inntil fullbyrdelsen av (den kommende) tidsalderen (συντελείας τοῦ αἰῶνος).» Så forsvinner han.

I denne overgangen, ved dette frembruddet av en ny tidsalder, finnes det en avgjørende apori, en tilsynelatende uløselig motsigelse. Det første Jesus sier i misjonsbefalingen er at han er gitt all makt (πᾶσα ἐξουσία), i himmelen og på jorden. En naturlig lesning av dette er at Jesus sier at han, hvis han vil, kan få til og gjennomføre alt det han bestemmer seg for i den tidsalderen som nå trer inn. Aporien ligger i det etterfølgende lille ordet «οὖν». Det betyr «følgelig», «derfor» eller «fordi det er slik». Det er *fordi jeg* kan få til absolutt alt at *dere* skal gå ut og gjøre alle folkeslag til disipler. Det logiske ville vært «Meg er gitt all makt. Dere kan bare slappe av. Jeg fikser det.» Hvis Jesus, gjennom Den hellige ånd, har all makt i denne tidsalderen mellom hans avskjed og parusi, hva trenger han oss til?

Det er slik ett særskilt spørsmål som kommer til syne i misjonsbefalingens innledende apori. Det er forholdet mellom

Jesu allmakt og det oppdraget – den misjonen – vi er satt til å utføre. Hva er forholdet mellom Guds og Jesu allmakt, på den ene siden, og den kraft og styrke som Ånden gir, på den andre? Hva er forholdet mellom den allviteneheten, kjærligheten og allmakten vi tilkjenner oppdragsgiveren og evnene og mulighetene til de som har fått oppdraget?

I sitt nibindsverk, som henter navnet sitt fra den første boken i serien, *Homo Sacer*, kretser filosofen Giorgio Agamben rundt spørsmålet om den utøvende maktens hemmelige vesen – *arcana imperii*. Det som er relevant i vår sammenheng, er at Agamben gjennomgående skiller mellom to sider av makten, nemlig *auctoritas* og *potestas*. Den første er den makten noen *har*, selv uten å praktisere den. Det er selve det å sitte på tronen, selv om man er uvirksom. Den andre er maktens virksomhet, dens praktiske utøvelse.

På gresk tilsvarer forskjellen mellom *auctoritas* og *potestas* forskjellen mellom ἐξουσία og ἐνέργεια. Det er altså det første begrepet, ἐξουσία, Jesus bruker når han sier at han har fått all makt. Matteusevangeliets avslutning beskriver slik en bevegelse der Jesus avslutter sin jordiske virksomhet og stiger opp til sin himmelske trone. Den jordiske virksomheten gir han kirken oppdraget om å utføre. Han lover samtidig at han vil være med sin kirke, helt til oppdraget er utført, men på en annen måte – ved Den hellige ånd.

Selv om alt dette framstår merkelig og fremmed for et moderne verdensbilde, så hevder Agamben at dette forholdet mellom *auctoritas* og *potestas* er høyst aktuelt. Det har formet hvordan vi tenker makt og maktfordeling i vår vestlige sfære. Vi kan bare ta det konstitusjonelle monarkiet som et enkelt eksempel. Her har kongen den gudgitte makten (*auctoritas*),

og regjeringen den utøvende makten (*potestas*). De er tydelig atskilt, men samtidig sammenholdt. Agamben fastholder at denne måten å tenke og institusjonalisere makt på ble formet gjennom de teologiske stridighetene de første hundreårene av kirkens historie.

Agambens hovedpoeng i boken i *Homo Sacer*-serien som omhandler dette, *The Kingdom and the Glory*, er at treenighetslæren er et resultat nettopp av kampen for på samme tid å atskille og sammenholde Guds absolutte makt, og Guds fortsatte og virksomme styring av verden. Gnostisismen skiller disse to dimensjonene ved makten fra hverandre. De plasserer en fjern og absolutt suveren gud i en sfære fjernt fra vår verden og installerer en annen gud, demiurgen, som ansvarlig for skapelsen.

Arianismen og andre retninger, som anser treenigheten som en trussel mot monoteismen, betrakter Kristus som en formidler mellom Gud og skapelsen. De forsøker å bevare kontinuiteten og helheten i klassisk antikk ontologi. I en slik ontologi var den aristoteliske ubevegede førstebevegeren, eller den nyplatoniske *Den ene* til syvende og sist en del av kosmos. Eksistensen utgår – emanerer – fra den høyeste guden, uten at noen besluttende vilje er involvert.

Den teologien som utviklet seg de første hundreårene av kirkens historie, mest pregnant uttrykt i treenighetslæren, forsøker ikke å formidle mellom posisjonene for å finne en mellomløsning. Den setter spørsmålet om forholdet mellom tilværelsen og dens værensgrunn på en helt ny formel. De nye ingrediensene i denne formelen er vilje og relasjon, eller med andre ord, frihet og kjærlighet. Denne frie kjærlighetsrelasjonen finnes ikke bare mellom guddommen og

skapelsen (som nå også ses som resultat av en kjærlig vilje og ikke bare som noe som emanerer fra *Det ene*). Den stadig villedede relasjonen mellom de elskende finnes i guddommen selv. Enheten forstås ikke lenger numerisk eller prinsipiell, som et premiss for at urverket skal fungere. Enheten er, for å lene meg til den ortodokse teologen John D. Zizioulas' teologi, «kommunion». Enheten blir til og opprettholdes i Faderens, Sønnens og Den hellige ånds frie og uhindrede kjærlighet til hverandre.

Hva så med forholdet mellom Gud og kirken i den nye tidsalderen som Jesus annonserer i misjonsbefalingen? For å illustrere dette forholdet bruker Agamben et bilde som man finner i middelaldermosaikken i flere kirker. Det er den tomme tronen. Vi finner den for eksempel i St. Zenonekapellet i kirken Santa Prassede i Roma. Én dimensjon ved dette er at da Kristus gir kirken sin befaling og bestiger sin himmelske trone, blir den jordiske tronen tom. Dette tomme setet blir da maktens sted i en tidsalder som også er vår.

Dette, at tronen i prinsippet er tom, gjør at makten i vår verden aldri er gitt én gang for alle. Den er til låns. Man er alltid vikar eller stedfortreder i maktens sted. Ordet «vikar» står sentralt i den vestlige makthistorien. Vi har det på norsk i alle sammenhenger der vi bruker «vise-», som for eksempel i visegeneral. Det ble først brukt om paven (*Vicarius Christi*) og keiseren. Begrepet, og maktforståelsen, ble senere distribuert lenger ned i maktpyramiden, til biskoper og prester, slik at det til slutt også gjaldt en landsens, engelsk sokneprest («vicar»). Protestantismen og moderniteten kan ses som den endelige demokratiseringen av denne makten, og bruddet mellom disse er mye mindre enn det sekulariseringsdogmet hevder.

Treenighetssøndagens evangelium tar oss tilbake til en hendelse som i vår tradisjon var med på å etablere forståelsen av makt, forstått både som autoritet og som maktutøvelse. Makten er ikke bare frihet og styrke til å gjøre det man vil. Genuin og legitim makt kan aldri skilles fra rettferdighet og kjærlighet. Denne levende, dynamisk og relasjonelle sammenhengen mellom frihet, rettferdighet og kjærlighet finner kirken i Guds vesen..

For oss, som kirke, er kirkerommet og gudstjenesten den tomme tronens hellige sted. I forkynnelsen lærer vi om hva frelsesverket betyr for oss. I sakramentene bringes Guds virkelighet i kontakt med vår. Nattverden forblir sentral i dette. I kommunionen får vi, på et vis som overgår forstanden, del i det fellesskapet som finnes i Gud selv.

Salmeforslag

Hentet fra norsk hymnologisk forenings salmeverktøy:

308 – Nå la oss takke Gud med hjerte, munn og hender

241 – Biejjiem jih askem, naestieh jih balvh

284 – O store Gud, når jeg i undring aner

Maria Lorentzen-Spydevold

Sykehusprest for Sykehuset Østfold

Maria.Spydevold@hotmail.com

3. Søndag i treenighetstiden

Søndag 18. Juni 2023

Jes 25,6–9	Herrens gjestebud
Åp 19,5–9	Salige er de som er innbudt
Luk 14,15–24	Det store gjestebudet

Invitert til fest

Fest er uttrykksformen vi bruker når gode ting i livet skal markeres. Bursdager, dåp, konfirmasjoner, bryllup, jubileer, fullført utdanning, osv. Listen er lang. Fest er gøy. Litt slitsomt å arrangere, men veldig gøy når dagen kommer og mange av de menneskene du trives best med samles og det er god stemning. Og så er det utrolig koselig å bli invitert. Det å få en innbydelse til en fest betyr at du er viktig for noen.

Mange brudepar gjør som verten i bibelteksten, og sender ut et *save the date*-kort. Det planlegges i lang tid i forveien, og får man et slikt kort er det et budskap om at du blir invitert, at din tilstedeværelse betyr noe. Du er ønsket på festen. Noen vil at du skal komme og delta på feiringen av noe som er viktig for dem. De har faktisk så lyst til at du skal komme, at de ber deg holde av datoen før den aktuelle invitasjonen sendes ut. Det er et skikkelig kompliment.

Desto kjipere er det om du er en av de som ikke får en festinvitasjon. Det er ikke sikkert at du kan eller ønsker å gå på den festen. Men det gir allikevel en god følelse å vite at man ble invitert, at man var ønsket. Vi ønsker å være en del av fellesskapet, å være en av de inviterte, de utvalgte. Fest er et ord ladet med positive følelser og assosiasjoner. Men hva er vel en fest uten gjester? En fest uten gjester, det er ingen fest.

Da jeg var lærer møtte vi på en form for mobbing som var veldig sår. Den gikk ut på at barn takket ja til bursdagsinvitasjoner, for så å ikke dukke opp. Det var aldeles hjerteskjærende å se både barn og foreldre sitte og fortelle om festpyntede lokaler og forventningsfulle bursdagsbarn, klare for årets høydepunkt. Barn som hadde invitert alle i klassen som hadde gledet seg til å dele denne dagen og festen med dem, for så å krasjlande i en opplevelse av å bli sveket, lurt og bortprioritert, når stolene rundt festbordet forble tomme. Den følelsen må være utrolig vond. Det tror jeg alle kan relatere seg til. Allikevel skjer det. Vi har vært der alle mann, enten som arrangør eller gjest. Man får en invitasjon, takker ja, og må trekke seg i siste liten på grunn av et eller annet uforutsett. En dobbeltbooking, eller et bedre tilbud. Eller man arrangerer. Beregner mat og borddekking utfra antall gjester som har takket ja til invitasjonen, for så å måtte omrokere i siste liten, fordi det raste inn avlysninger på slutten. Begge deler føles ugreit.

I teksten møter vi en gjest som sier til Jesus: «Salige er de som får sitte til bords i Guds rike». I Norsk Akademisk Ordbok står

det at *salig* betyr *fullkomment lykkelig*. Og det sier litt om hvilke forventinger denne gjesten har til det å sitte til bords i Guds rike. Det er tydelig at han har et ønske om å være en av dem. En av de utvalgte. Men Jesus forteller om de som var utvalgt, som ikke ser betydningen av invitasjonen og bortprioriterer gjestebudet.

Videre i teksten så endrer Jesus litt på festbegrepet, og ikke minst gjestbegrepet. Han hever pekefingeren mot de som ikke viser takknemlighet og respekt for ha som inviterer til fest. Den eksklusive gruppen, som misbruker sin sjanse til å være en del av festens fellesskap.

Videre oppgraderer Jesus også definisjonen av fest. Han oppgraderer det lille eksklusive selskapet til en folkefest. Fest med et gitt antall gjester er morsomt i seg selv, men folkefest - det skaper god stemning, det. 17. mai-feiring, gjenåpningsfest med dans i gater og parker etter korona-nedstenging, skifest i Kollen, gatefest og fakkeltog etter store idrettsprestasjoner eller en Grand prix-seier... Vi kjenner sjangeren.

I disse situasjonene opplever vi at vi er en del av et stort fellesskap og en del av historien. Det er få ting som gjør så inntrykk, som skaper så gode følelser eller gir en større opplevelse av fellesskap enn en folkefest. En folkefest samler, den berører og den øker lykkefølelsen for alle. Vi har alle en folkefest vi husker. En hendelse som bringer frem god minner og en varm følelse i kroppen. Jeg har til gode å høre at noen er ekskludert fra en folkefest. Men man kan velge å bortprioritere

folkefesten. Sitter man på gjerdet og venter i tilfelle det kommer noe bedre, setter man seg selv utenfor. Man mister gleden ved å være med på festen, fellesskapsfølelsen, og adrenalindrushet. Som gjestene i lignelsen som bortprioriterer gjestebudet, og mister både vertens gunst, og festmåltidet. Men man mister gleden av å være ønsket på festen og være en del av festens fellesskap.

Jeg tenker at det er dette bildet Jesus tegner i denne lignelsen. Gud inviterer ikke bare til et gjestebud med utvalgte gjester. Han inviterer til folkefest. En folkefest der alle er invitert, og der alle er ønsket som gjest. Men takker man nei til invitasjonen, slipper man heller ikke inn.

Gud inviterer til en fest for folket, med folket og av folket. Guds folk. For meg blir denne teksten en påminnelse. En påminnelse om å hva som ligger i det å bli invitert inn i et fellesskap, og en påminnelse om at det å få være en del av Guds folk er noe jeg må takke ja til. Noe jeg må velge å prioritere, dersom jeg vil være med i fellesskapet, og oppleve den fullkomne lykken det vil være å ta del i det store gjestebudet i himmelen.

Salige er de som får sitte til bords i Guds rike. Salige er de som får være med på folkefesten.

Salmeforslag:

604 Jesus, livets sol og glede

8 Til høgtid no seg samle

678 Vi rekker våre hender frem

(Hentet fra Norsk hymnologisk forening sitt salmeverktøy)

*Kjersti Wernø
Pensjonert fengselsprest
kjerstiwernoe@gmail.com*

4. søndag i treenighetstiden

Søndag 25.juni 2023

1. Mos 25, 27-34 Esau selger førstefødselsretten

1.Kor 9, 24-27 Jeg løper for å vinne

Mark 10, 17-27 Jesus og den rike mannen

Tekstene

Om Esau og Jakob, en jeger og «en rolig mann», om han som kommer hjem fra jakt, til broren som har laget mat. Jakob presser en veldig sulten Esau (Se, jeg holder på å dø!) til å gi fra seg førstefødselsretten. «Slik viste Esau forakt for førstefødselsretten ...» står det. Eller også: Jakob er lur og får broren til å sverge på å selge førstefødselsretten i et svakt øyeblikk.

På stadion, sier Paulus, løper alle for å vinne, men bare én får seiersprisen. De løper for å vinne en krans som visner. Men *vi* løper for å vinne en krans som aldri visner! Derfor: «... jeg kjemper mot meg selv og tvinger kroppen til å lystre, for at ikke jeg som har forkynt for andre selv skal komme til kort.»

Jesus og den rike mannen. Hvordan arve evig liv? Du kjenner budene ...? Alt har han holdt, alle budene, fra han var ung. Jesus så på ham og fikk ham kjær. En ting mangler: Gå og selg alt du eier og gi det til de fattige, gjør du det skal du få en

skatt i himmelen. Mannen var meget rik, og gikk bedrøvet bort.

Først har vi en dialog mellom Jesus og den rike mannen, dernest dialog mellom Jesus og disiplene: hvor vanskelig det er for den som er rik, kamelen og nåløyet, forskrekkede disipler, hvem kan da bli frelst? For mennesker er det umulig, men ikke for Gud. For Gud er alt mulig. For Gud gjør sitt uavhengig av meg.

Det Jesus ber den rike mannen om er umulig. Han er ikke bare rik, han er kanskje også rik og god, et godt menneske. Og likevel, det hjelper ikke. For ingen kan gjøre noe, ingen rike, ingen fattige, for å fortjene himmelens skatt, evig liv. Og Jesus så på ham, fikk ham kjær. For hans fromhet og vilje og gode hensikter? Og: kanskje med et trist blick på han som trodde at han var god nok til å fikse evig liv på egen hånd («Ingen er god uten en, det er Gud.»)

For mennesker er det umulig, men ikke for Gud. Alt er mulig for Gud. Mannen fikk et svar han ikke kunne leve med, og gikk bedrøvet bort. Og Jesus taler i gåter og motsigelser. Som så ofte.

Mulige inspirasjonskilder og inngang til tekstene

I boken «Inspirert. Om å felle kjemper, gå på vannet og elske Bibelen igjen», av Rachel Held Evans (Verbum 2020) møter vi en Gud som skriver historier med mange betydninger: «Den rikholdige jødiske tolkningstradisjonen lærte meg at vi ikke trenger å stritte imot mysteriene og motsetningene i Skriften,

men heller frimodig gå dem i møte, at selve Bibelens vesen innbyr oss til å kjempe, tvile, fantasere og debattere ...» Og at «...de åndelige praksisene Lectio Divina og ignatiansk meditasjon inviterer til å lese teksten på en kontemplativ måte.»

Hun redegjør for at hun med årene har lært å elske Bibelen som den er, ikke den veloppdragne alt-på-stell- versjonen vi har skapt, men den rotete, foruroligende, merkelige og urgamle Bibelen vi faktisk har. Hvis du gjør det, tar Bibelen som den er, sier hun, er du også fri til å gi deg hen til det den er: levende, forbløffende, overraskende og kanskje også magisk.

Hun siterer en N.T. Wright, en N.T.-professor som sammenligner Bibelen med «...et skuespill i fem akter, fullt av drama og overraskende vendinger, der Guds folk inviteres inn i fortellingen for å improvisere den uferdige sisteakten».

Så når noen spør: «Hva er evangeliet?», så er kanskje det beste svaret: la meg fortelle deg en historie ...» Sier Held. La meg fortelle deg en historie, sier jeg:

Som mangeårig prest for mennesker i fengsel, for kvinner som har følt seg fremmede både i kirka og i samfunnet, har jeg ofte erfart hvor lite anvendelig et kristelig/ «teologisk» språk og begrepsapparat kan være. Ikke nødvendigvis fordi disse damene ikke har en tro, eller fordi de bibelske tekstene er irrelevante, men fordi livene våre, og dermed språket vi anvender, er så ulike.

Vi som var engasjert i fengselsarbeid, trengte av denne og andre årsaker noe mere radikalt, noe som tok innsattes liv og erfaringer på alvor, som virket rehabiliterende på en kraftigere

måte enn det som ellers var tilgjengelig. Og vi fikk inspirasjon fra Sverige. Der hadde man klart å få ignatiansk retreat inn bak murene, i Kumla-anstalten, et stort lukket fengsel i Sverige. Sakte, men sikkert fikk vi støtte og aksept for å bygge opp noe tilsvarende i norske fengsler. Og i dag arrangerer man retreatet hele året i Halden fengsel, for kvinner og menn, med svært gode erfaringer. Der kan innsatte fra alle fengsler søke seg inn for kort eller lang retreat, 8 eller 21 dager.

Sist høst var jeg med og veiledet en gruppe innsatte menn på en tre uker lang retreat, og fikk erfare hvilken sprengkraft det er i Bibelens tekster kombinert med stillhet, meditasjon og individuelle samtaler. De innsatte var forskjellige, alle med lange dommer, og de kom fra ulike kulturer og land, og hadde ulik tro. Men rammene var felles, med hovedfokus på stillhet og refleksjon omkring eget liv, uten TV og radio, uten sosial omgang, men med daglig felles meditasjon, stille måltider, bønn og messe. Vi brukte lystenning, poesi og religiøse og filosofiske tekster, ritualer og musikk. Vi snakket daglig om tema omkring kjærligheten og det gode, skyld og det onde, syndstilgivelse, forsoning og framtid. Det handlet ikke om å finne Gud, men om å finne seg selv på et dypere plan.

Vi leste også teksten om den rike mannen i Markus 10 og gav dem en oppgave: Bli stille. Lev deg inn i fortellingen.. se hva som skjer, hør samtalen mellom dem, opplev kjærligheten fra Jesus.. hva gjorde inntrykk på deg? Ble noe vanskelig? Og: De ti bud måtte alle forholde seg til på Jesu tid, hvilke rammer og lover finnes i vår tid og i ditt liv?

Her var det litt av hvert å ta fatt i, naturlig nok. Det var tårer og mismot, men også håp. De hadde knekt koden for å få tilbake troen på en fremtid, på at livet var verdt å leve. De

hadde våget å snakke sant om egne liv. Det var sterke tre uker. Jeg er fortsatt full av beundring over motet de viste.

Språk og uttrykk

Hverdagslige, poetiske tekster, skrevet av diktere av ulikt slag, fra forskjellige kulturer og samfunnslag, er viktige bidrag inn i formidling av bibeltekster og i all forkynnelse. I boka «Bibeldikt» (Verbum 2014) møter vi 88 norske forfattere, ganske så ulike stemmer, og deres dikt og tekster skrevet i samtale med kirkeårets tekster.

For eksempel denne:

«... vær ikkje grådige, sa Jesus
For det er ikkje det ein eig som gir liv, sa han, og då
Sukka menneska
Og dei sukka igjen
Og dei sukkar enno
Og vi sukkar
For eige vil vi, og byggje låvane våre vil vi
Byggje dei på ny og på ny
Større og større, til dei når nesten i himmelen, så vi kan ete og
drikke, ete og drikke og vere så glade..

(del av dikt Ruth Lillegraven)

Eller denne:

No viser du deg med eitt i natta
Med slike mørke landskap utan veg
Men det skin så rart der borte

Og eg går inn i dei mørke orda som lyser
Eg seier eg er uroleg
Eg seier det er ute med meg
Du svarar dit går vegen til Fars hus
Og saman med deg
Går eg inn i det lysande mørket
(Oskar Stein Bjørlykke)

Salmeboken

Salmeboken er også full av poesi og sterke tekster. Det vet vi, og vi synger dem, men de kan også bli talt over. Som denne: Intet er vårt. Alt er ditt. Alt er vårt i deg. Du sender ditt ord, lar ånden gå ut, og alt blir nytt. (NoS 713, Anders Frostenson/Eivind Skeie)

Frans av Assisi

Historien om Frans av Assisi og «Laudato Si». (St.Olavs forlag 2015) I denne encyklikaen forteller Pave Frans om sin navnebror: «Han var særlig opptatt av Guds skaperverk og de fattigste og utstøtte». Han var et forbilde, et forbilde Paven ville gjøre til sitt. Han forteller om Frans som snakker om jorda som vår søster, moder jord.» ... som roper ut til oss om skadene vi har påført henne gjennom uansvarlig bruk og misbruk ...»

Vi har glemt at vi selv er jord, og at vår kropp er laget av denne planetens elementer, «...luften lar oss puste, vannet gir liv og forfrisker oss.»

Hos Frans, sier Paven, er omsorg for naturen, rettferdighet for de fattige, engasjement for samfunnet, og indre fred uadskillelig forbundet.

I skrivende stund

I skrivende stund har vi hatt fryktelige og skremmende jordskjelv, etterfulgt av ufattelig menneskelig lidelse og død, i Tyrkia og i Syria. Vi har opplevd ettårsdagen for invasjonen i Ukraina, og Putin-Russlands fortsatte og uforsonlige aggresjon, i retorikk og handling. Og vi lever i en verden med stor urett og fattigdom, med enorme forskjeller i levestandard. Som følge av krig og grådighet, og som følge av utarming av kloden. Dette er også vår verden og vårt ansvar. Midt i alle våre privilegier.

Nåden er ny hver dag.

Og plikten. For ingenting er vårt, og alt er vårt.

Salmeforslag

239 : Fader, du har skapt meg

671: Da jeg trengte en neste

676 : Du åpner døren for ditt rikes komme

711 : Del ditt brød

713 : Intet er vårt, alt er ditt

714 : Brød for verden lot du vokse

719 : Vår Far, vi må bekjenne

729 : Kvar er du, Gud? Kvar finn vi deg?

Åsmund Offernes
Sjømannsprest i Los Angeles
aof@sjomannskirken.no

6. søndag i påsketiden

Søndag 14. mai 2023

Jer 29,10–14 Fredstanker, fremtid og håp
eller Apg 16,25–40 Paulus og Silas løslates
1 Joh 5,13–15 Han hører når vi ber
Luk 18,1–8 Enken og dommeren

Bønnens byrde og mulighet

Denne søndagen er det utholdenhet i bønn som er tema. Dette er et følsomt emne. Mange har erfaringer av at de har fått bønnesvar, andre har følt seg forlatt av Gud. Det er viktig å ha en viss balanse i forkynnelsen. Jeg vil inspirere menigheten til å be, men jeg vil ikke skape falske forhåpninger ved å fornekte virkeligheten. De siste ukene har jeg bedt mye for en som har en såkalt uhelbredelig sykdom. Da merker jeg at det er både godt og vondt å be. Godt fordi Gud er der som håp, trøst og mulighet. Vondt fordi sykdommen virker uovervinnelig.

Dagens tekster oppfordrer oss til å stole på Gud og søke ham av et helt hjerte. Jesus setter fram for oss et forbilde: En enke som har lidd urett. Hun setter seg ikke ned i resignasjon og selvmedlidenhet. I stedet går hun gang på gang til den lokale dommeren for å fremme sin sak. Dette gjør hun på tross av

dommerens tvilsomme rykte. Han er en dårlig mann som ikke tar Guds krav på alvor. Han elsker verken Herren Gud eller sin neste som seg selv. I teksten står det at han ikke frykter Gud eller tar hensyn til noe menneske. Vi kan si at han er totalt uskikket til sitt embete, men likevel kan han påvirkes gjennom utholdende klaging. Hvor utholdende skal vel ikke vi da være, som har en rettferdig og lydher Herre?

Den norske kirkebønnen har som regel noe reallt og usentimentalt over seg. Den osrer ikke av forventning om endring. Det er mer at vi kommer fram for Gud og minner om en rekke temaer som vi mener han burde være opptatt av. Vi maser ikke på noen måte. Vi bare nevner at det ville vært fint om Gud kunne steppe opp litt. Det bønneidealet vi møter i dagens tekst er ganske annerledes: Enken er aggressiv i sitt uttrykk. Så aggressiv og ivrig at dommeren gir etter. Det er lett å kjenne på et forventningspress. Forventes kanskje noe liknende fra oss for at vi skal få se resultater av vår bønn?

Det er lett å tenke at følelser og holdninger er gjensidig utelukkende. Det går vel ikke an å være både forventningsfull og ydmyk? Jeg tror vi trenger å øve oss på å ha motstridende strømmer i livene våre. Mange kaller det «å komme ut av komfortsonen». Da kan det skje endring både i oss selv og i omgivelsene. Kanskje er det den forventningsfulle troen som etterlyses helt i slutten av dagens tekst? En tro som tør å sette ord på det vi trenger fra Gud for at retten skal vinne fram på jorden. «Når Menneskesønnen kommer, vil han da finne troen på jorden?»

Synet på bønn er ulikt i forskjellige kristne miljøer. Noen opplever bønn som en rituell plikthandling, mens andre ser på bønningen som et våpen i en åndelig krigføring. For noen kristne

er bønner mest rettet mot en selv: «Bønnen forandrer ikke virkeligheten, men den kan endre min opplevelse av og deltakelse i den.» For andre er den målrettede bønner et kjennetegn på den troen som erobrer nytt land og bygger Guds rike. Det må vel sies at dagens tekster lener seg mer mot den siste retningen: Inderlig bønn skaper endring.

I arbeidet med disse tekstene har to sanger kommet til meg. Nick Caves kjærlighetssang «Into my arms» og Gunstein Draugedalens innspilling av klassikeren «Det er makt i de foldede hender» (Trygve Bjerkheim, 1955). Begge sangene starter med å slå fast dikterens syn på bønn.

“I don’t believe in an interventionalist God,”, sier Nick Cave. Hans tro er en jakt på forutsigbarhet i verden. Guds inngripen på vegne av de troende vil han ha seg frabedt. Men likevel ligger det en dårlig skjult lengsel om Guds inngripen i hele sangen: “I don’t believe [...] but if I did I would kneel down and ask Him ...”

Hadde jeg trodd, ville jeg bedt om ... Ofte er det i dette skyggelandet mellom tro og tvil at den modne troen dannes. Å tro er ikke å selv gå i vranglås, men å se at Gud åpner stadig nye dører og nye perspektiver. Å tro er mer en kreativ prosess enn en maktkamp. Noen ganger handler troslivet om å «gå i tro», det vil si å gjøre ting som forutsetter en levende tro. Det kan være lettere å erfare Guds inngripen dersom en selv har satt seg i bevegelse. Det kan ligge mye falsk ydmykhet i det å sette seg ned og vente på Guds ledelse.

Bjerkheim er på sin side ikke i tvil om bønnens positive kraft. «Det er svar underveis!» Det er Guds løfter som er bønnens grunnfjell. Likevel er det ordene fra «Vår Far» som ligger

under som en grunntone: «La viljen din skje på jorden slik som i himmelen.» I sangen blir bønnen en livsstil som handler om overgivelse, ikke trylling. Noen steder i teksten kan den kristelige billedbruken bli så tydelig at det gjør vondt i øynene. For meg skjer dette når «engler kommer med bud» og «svake hender foldes», men jeg kan ikke fri meg fra at teksten er født ut av ekte livserfaring. Det er et troende menneske som deler fra sitt bønneliv. Det er spennende å manøvrere i landskapet mellom den velformulerte agnostikeren Cave og den brennende tradisjonalisten Bjerkrheim.

Bønn er så mangt. Det er riktig å si at bønn er mer livsstil enn teknikk. Bønnen er noe som rammer inn den troendes liv. Likevel er vi kanskje ved bønnens kjerne når det er noe vi trenger, ønsker oss eller drømmer om. Vi vil gjerne at noe skal være annerledes enn det er. Vi trenger Gud på laget vårt for å kunne få til en endring. Kan vi da stole på at Gud ønsker det samme som oss? Hvorfor skjer det ikke noe når alle kan enes om at det vi søker er godt og rettferdig? Hvor lenge skal vi mase om det samme før det går fra utholdenhet til galskap?

I dagens evangelietekst er det dommeren som har all makten. Det eneste enken kan gjøre er å sette sin smerte på dagsorden ved å påkalle dommerens oppmerksomhet. Hun gjør ham oppmerksom på sine egne behov, og minner ham på at han kan gjøre noe med det. Er det slik vi skal gjøre også? Vil Gud heller hjelpe den høylytte enn den forsagte? Slik er det jo med oss mennesker; de sureste kundene får gjerne den beste servicen. Ingen vil ha bråk!

Jeg håper Gud er klokere. Jesus bruker ordene «Skal ikke da Gud hjelpe sine *utvalgte*?» Det er mer krevende med «utvalgte» enn «barn». Alle vet at barn er forskjellige: Noen maser og forlanger, andre er forsiktige og høflige. Vi vet som foreldre at det er rett å fordele vår oppmerksomhet og våre gaver rettferdig mellom dem, selv om det kan være en kamp. Da kunne vi jo håpe at Gud klarte oppgaven litt bedre: At ikke han også kommer i skade for å gi bedre betingelser til den som lager bråk.

Som i alle ting: Det er den gyldne middelvei som gjelder. Å godta, men å håpe. Å være ærlig om sine ønsker og drømmer, men kunne leve med mindre ønskelige alternativer. Det er mange som finner Herren når de har kommet lengst unna den tilstanden de har drømt om og bedt for. Sannheten er at vi ofte ikke vet hva vi selv trenger eller tåler. Gud er alltid større. Det er fristende å avslutte med et mer harmonisk bibelvers: «Må dere bli fylt av hele Guds fylde! Han som virker i oss med sin kraft og kan gjøre uendelig mye mer enn det vi ber om og forstår.» (Ef. 3,19b-20)

Salmeforslag:

631 Det er makt i de foldede hender

640 Vi tenner lys i globen vår

355 Han tek ikkje glansen av livet

209b Døden må vike for Gudsrikets krefter

489 Blott en dag

674 Pris være Gud

991 Slik som min Fader

Anne Nystein
Sokneprest i Lisleherad og Notodden
anne.nystein@notodden.kirken.no

Sankthansdagen/ Jonsok

Lørdag 24. juni 2023

Dom 13,2–7.24–25 Samsons fødsel
Hebr 11,1–2.32b–34.38–40 Forbilder i tro
Luk 1,5–17 Løftet om døperens fødsel

Løftet om døperen Johannes

Disse tekstene tar oss inn i løfter fra Gud som for de fleste i dag er historier som vi kan lese om. Jeg har ikke møtt mennesker som konkret kan fortelle om opplevelser som skulle kunne sammenlignes med disse. Det betyr også at de som vi skal forkynne til, de kommer til å undre seg over disse fortellingene, og ofte kan de misforståes.

Engler som viser seg, og uttalelser som «rettferdig for Gud», «uklanderlig», kan også skape uro og maktesløshet, og tanker om å aldri strekke til eller være gode nok. Marcus Borg skriver i sin bok «Gjenoppdag kristendommen»: «Å forsøke å forstå det kristne språket har blitt en snubletråd i vår tid. Mye av det grunnleggende vokabularet blir fullstendig misforstått, både av kristne og de som ikke definerer seg som kristne». Dette er viktig å ha som bakgrunnskunnskap når vi skal utlegge tekster til de som kommer på gudstjeneste.

Det er ingen tvil om at Sakarja og Elisabet har ønsket seg barn. Det samme har også Manoah og hans hustru. Og de er ikke de eneste i denne verden som har gjort det. De av oss som er foreldre kan kjenne oss igjen i gleden og forventningen som er gjennom et svangerskap. Samtidig er dette svangerskapet spesielt, med tanke på at disse mødrene er eldre enn forventet når man skal bli mor; noe som sikkert gjør forventingene og gleden annerledes enn for de av oss som fikk barn i ung alder.

La oss gå litt dypere inn i Lukas teksten, her med bakgrunn i biskop Olav Skjeveslands bok «Den gode jord».

Vi ser at tekstens åpning er forankret i historien. Herodes var konge i Judea, presten i Abias vaktskift var Sakarja. Og Sakarjas kone Elisabet var av Arons slekt.

Det var slik at prester skulle gifte seg med prestedøtre, og Elisabet var prestedatter. Så døperen Johannes var altså av presteslekt. I tillegg betoner Lukas at de var rettferdige og uklanderlige; altså at deres barnløshet ikke skyldtes synd.

Det skjer et taktskifte når vi kommer til vers 8, her skyter fortellingen fart. Sakarja skal gjøre tempeltjeneste. Han er den som forestår røkelsesoffer. Hva han ber om, det står det ikke noe om. Det at Herrens engel viser seg inngir frykt (fobos), noe som er en naturlig reaksjon i møte med det overnaturlige. Og engelen forsikrer Sakarja at han blir bønnhørt, noe som samsvarer med barnet navn, Johannes (Jochanan, «*Gud er nådig*»).

I vers 14 står det at «Han skal bli til glede og fryd for deg».

Men det er ikke bare Sakarja og Elisabet som kjenner på denne gleden. Mange gleder seg; Guds folk gleder seg.

Helt fra mors liv skal han være fylt med Den hellige ånd, og hans oppgave er å forberede Herrens komme, og tilrettelegge for ham et forberedt folk.

Johannes døperen er den store overgangsskikkelsen mellom den gamle og den nye pakt. Han representerer oppfyllelsen og høydepunktet av alt Gud har gjort i den gamle pakt tid. (*Skjevesland s. 306.*)

Johannes sin hovedoppgave var altså å forberede mennesker til møte med Jesus, og at de skule komme til tro. Et spørsmål til denne teksten kan være: «Er jeg opptatt av at folk vender om til Gud og kommer til tro?» spør Skjevesland, og det kan være et godt spørsmål til meg også. Samtidig møter jeg mye tro i mange mennesker.

Nadia Bolz-Weber, prest i USA, har skrevet ei bok som heter «Å finne Gud i feil folk». Her forteller hun om ulike møter med mennesker som viser henne bilder av Gud. Johannes kom for å forberede mennesker på Jesu komme; han som skulle vise oss Gud.

I vår tid har vi ikke Johannes, og Jesus innehar en annen dimensjon en den han hadde før påske. Nå har vi fortellingene, og vi har møte med Skaperen gjennom hans skaperverk. Vi møter Jesus/Gud gjennom våre møter med menneskene vi snakker med og møter i vår hverdag.

Uten kvalitetsmateriale av høyeste merke å arbeide med, går Gud i gang med å arbeide gjennom oss for andre, og for oss gjennom andre. Å fortelle andre at i møte med dem ser vi gud, det gjør noe med mennesker. Når jeg i min jobb som

kateket understreket til konfirmentene at når jeg møtte dem ansikt til ansikt, møtte jeg Gud ansikt til ansikt, så gjorde det noe med dem. Det er mange som trenger å få bekreftet sin tro, ikke bare få høre om hvordan komme til tro. Det er mye tro utenfor menighetene, og det mener jeg er viktig å snakke om også. Å snakke folk inn igjen i menigheten de faktisk hører til.

Ellen Schiøtt

Sokneprest i Tresfjord, Vike og Vågstranda

ellenschlott@hotmail.com

Aposteldagen/6 søndag i treenighetstiden

Søndag 9. Juli 2023

1 Mos 12, 1-4 – Gud kaller og velsigner Abraham

Rom 1, 1-7 – Paulus kalt til apostel

Luk 5, 1-11 – Peters fiskefangst

Liturgisk farge - rød

Aposteldagen

Nå er vi kommet et stykke inn i Treenighetstiden, halvåret i kirkeåret uten høytider. I det ene halvåret i kirkeåret har vi både advent, jul, faste og påske. I det andre halvåret, gjerne sommerhalvåret om du vil, har vi ikke noen høytider, og vi har bare noen merkedager her og der. Den grønne fargen er markant; det er tid for vekst, både ute i naturen og i vårt indre. Men denne søndagen har den røde fargen. En markant dag midt i treenighetstiden. Nå på denne søndagen, 6. søndag i Treenighetstiden blir søndagen også kalt Aposteldagen.

I gammeltestamentteksten møter vi Abraham som blir kalt til å være Far til et stort folk. Far til Israelsfolket. I teksten fra Romerbrevet møter vi Paulus som blir kalt til å være apostel. Og i teksten fra Lukasevangeliet møter vi Peter som møter

Jesus. De får en stor fiskefangst, ved Jesu mirakel, og han blir kalt til å være Jesu disippel. Da ser jeg med en gang en fellesnevner for disse tre tekstene, *kallet til tjeneste for Gud*. Jeg skal komme tilbake til dette, men la oss først se på de ulike tekstene.

Gud kaller og velsigner Abraham

I teksten fra 1. Mosebok møter vi Abraham som er i dialog med ingen ringere enn Gud selv. Bare dette at han snakker med Gud, vi møter dette mange ganger i bibelen. Men hvordan foregår en slik dialog? Dialog mellom Gud og Moses. Gud og Abraham. Gud og Samuel. Vi hører mange ganger om Gud som taler til profeter eller andre utvalgte. Og denne gangen er det Abraham som er i dialog med Gud. Gud kaller Abraham. Han skal bli Far til et stort folk, som skal være Guds eget folk. Israelsfolket. Han skal bli til velsignelse. Folket skal bli til velsignelse.

I Bibelen finner vi mange løfter. Løfter som gir velsignelser hvis man følger Guds bud og forbannelser hvis man ikke følger Guds bud. Dette er et gjennomgangstrekk i mange av tekstene i Det gamle testamentet. At det følger velsignelser ved å følge Guds bud og forbannelser hvis man ikke følger Guds bud.

I denne teksten vi møter her, er det Gud som gir et løfte til Abraham. At Gud vil velsigne Abraham og gjøre hans navn stort. At han skal bli til velsignelse. At Gud vil velsigne dem som velsigner ham, og forbanne dem som forbanner ham. Og i ham skal alle slekter på jorda velsignes. Det hebraiske ordet for å velsigne, *bracha* blir brukt i den hebraiske grunnteksten,

et ord som gjennomgående blir brukt i mange tekster som vi har fått oversatt til det *å velsigne*. Og at Abraham skal bli til velsignelse, gjelder også i dag. Vi som leser disse ordene, de taler til oss som det står, at vi skal velsignes hvis vi velsigner Abraham, og forbannes hvis vi forbanner Abraham. Et løfte til leseren, om hvordan han eller hun vil tolke det.

Paulus kalt til apostel

I teksten fra Romerbrevet, møter vi Paulus. Han er kalt til å være apostel for Gud. Her finner vi altså igjen *kallet til tjeneste*. Abraham var kalt til å være far til et stort folk, Paulus er kalt til å være apostel. Vi snakker ofte om Paulus som hedningenes apostel, han var kalt til hedningefolket, til å forkynne evangeliet om Jesus. Mens vi i GT-teksten finner Abraham, som blir Far til Israelfolket, så finner vi nå Paulus som er kalt til å forkynne evangeliet. Vi kjenner kanskje debatten om den gamle og den nye pakt. Den gamle pakt der Israelfolket får del i Guds herlighet. Men ved at evangeliet forkynnes til hedningene, får alle jordens folk del i Guds herlighet og velsignelser. Det er mye debatt om den gamle og den nye pakt, men ordet står der. Abraham er til velsignelse, og Paulus var kalt til å være apostel.

Jesu egne ord var: *Jeg er ikke kommet for å oppheve loven og profetene, men for å oppfylle*. Det som står i Det gamle testamentet gjelder fortsatt, for oss kristne, men vi tolker det gjerne gjennom Det nye testamentet. Paulus er kalt til å forkynne evangeliet om Jesus til alle folkeslag, for at alle kan bli Jesu disipler, og høre ham til. Og slik få del i løftene og velsignelsene.

Peters fiskefangst

Tilslutt i evangelieteksten møter vi Peter, fiskeren som er ute med båten sin. Jesus står nede ved stranden til Genesaretsjøen, og folk stimler til for å høre på Jesus, slik vi kan lese at de ofte gjorde. Peter het ikke ennå Peter, men Simon var hans egentlige navn. Jesus sier til Simon at de skal legge ut på sjøen og sette garn.

Simon hadde vært ute på sjøen hele natten og ikke fått fisk. Og nå sier altså Jesus til Simon at han skal dra ut på sjøen og sette garn på nytt. Simon blir litt testet her, på om han vil gjøre det Jesus sier. Men han velger å adlyde. Og Guds mirakel skjer. Båten blir så full av fisk at garnene holder på å revne. Et under! Et mirakel! Simon sier til Jesus at han må gå fra ham, fordi han er en syndig mann. Men nei, Jesus har en annen vilje. Han vil kalle Simon til å følge ham. Å bli disippel. «Vær ikke redd! Fra nå av skal du fange mennesker.» Det var Jesu ord.

Og da kommer vi igjen til det som er fellesnevneren for tekstene. Kallet til tjeneste. Abraham er kalt til å være far til Israelsfolket. Paulus er kalt til å være apostel. Og Peter er kalt til å være disippel og menneskefisker. Kanskje også derav navnet aposteldagen, som er tema for dagen. Kallet til tjeneste.

Peter ble jo en av Jesu tolv disipler som fulgte ham overalt. Vi kjenner til historien om Peter. «Peter, på deg vil jeg bygge min kirke.» Peter, klippen, som står fast ved Jesu side. Og som vi vet faktisk også fornektet Jesus tre ganger så hanen galte den gang Jesus ble tatt til fange.

Fellesnevneren for tekstene

Fellesnevneren er kallet til tjeneste. Hvordan disse folkene ble kalt av Gud. Gud kaller mennesker til tjeneste for seg. Hva er vi kalt til? Har vi et kall? Noen er kalt til å være prester. Vi snakker ofte om kall. At vi har et kall. Folk mener de har ulike kall. Men her er det folk som ble kalt av Gud til en spesiell oppgave. Og de fullførte den.

Vi hørte i teksten fra GT om velsignelsene som følger. Jesus gjorde mange undergjerninger. Er det også en slags velsignelse? At Jesus gjør under? Og at han kan gjøre under også for oss? At vi kan se Jesu mirakler, og få del i velsignelser hvis vi velger å leve slik Gud vil? Om vi forstår hva Gud vil med oss? Får vi da også del i velsignelser og under som Gud kan gjøre i våre liv?

Vi har lest om tre menn. Til etterfølgelse, de gjorde som Gud ville og de ble velsignet. Til forbilde for oss alle.

Salmeforslag:

536b Guds menighet er jordens største under

539 Dine løfter er mange

665 Herre jeg hjertelig ønsker å fremme din ære

671 Da jeg trengte en neste, var du der?

690 Reis deg, Guds menighet